

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 93

ÜÇ KISA OYUN

Sicilya Turunçları

Aptal

Ağzı Çiçekli Adam

Bu kitap Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi'nde çevirmeninin izniyle yayınlanmıştır.

Yayına hazırlayan : Egemen Berköz

Dizgi : Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Baskı : Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.

Nisan 2000

LUIGI PIRANDELLO

ÜÇ KISA OYUN

Sicilya Turunçları

Aptal

Ağzı Çiçekli Adam

İtalyancadan çeviren:

Egemen Berköz

75. yıl coşkusuyla...

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüşüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı

Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır. Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik. Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık. Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yarıda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz.

Cumhuriyet

LUIGI PIRANDELLO ÜZERİNE

1867'de Agrigento'da doğdu, 1936'da Roma'da öldü; büyük bir sanatçı, iyi ve onurlu bir adam ünü bıraktı arkasında. Ölümünden iki yıl önce Nobel Yazın Ödülü'nü almıştı. Bütün dünyada başarı ve ün kazanmıştı ama, oldukça geç ve sıkıntılarla dolu güç bir yaşamdan sonra.

Babası varlıklıydı. Palermo'da okuduktan sonra Bonn Üniversitesi'ni de bitirip Roma'ya yerleşmişti. Yazınla uğraşıyordu yalnızca. Ama babasının işinin bozulması üzerine öğretmenlik yapmaya başladı. Evlenmişti de, iyi bir koca, iyi bir baba olmuştu.

Avrupa ve Amerika'nın bütün tiyatrolarının ona kapılarını açtığı son yıllarındaysa gezdi. Son gününe kadar çalıştı. "Yaşam denen hastalığın en iyi

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

ilacı"ydı onun için çalışmak.

Verimli bir yazardı. Sanata şiirle girdikten sonra kısa öyküye geçmiş, yaratıcı gücünü göstererek gerek İtalyan, gerekse dünya yazınındaki ilk yerini, yepyeni bir teknik ve öz getiren öyküleriyle almıştı. Yüzlerce öyküsünün yanısıra, anlatı alanındaki yerini sağlamlaştıran romanlarını da unutmamak gerekir. Pirandello'nun yapıtının en önemli bölümüdeyse oyunları yer alır. Oyunları bütün dünya sahnelerinde oynanmış, ün kazanmış ve dünya tiyatrosu üzerinde yadsınamaz bir etki yapmıştır. Bu etkinin en önemli nedeni geleneksel tiyatro kurallarını temelinden yıkması, biçimde yaptığı köklü yeniliğin yanısıra değişik bir özgünlüğü olan, sağlam bir öz getirmesidir. Oyunlarının her biri sanatçının ruhunu ve aklını kurcalayan sorunlardan birini alıp eksiksiz bir sahne düzeniyle örülmüş, işlenmiş olarak gün ışığına çıkarır. En önemli özelliklerinden biri buysa; ikincisi de insancılığı, insana yönelmişliğidir.

Hemen tüm dünya dillerine çevrilen yapıtlarından; öykülerini kendisinin "Novelle Per Un Anno" (Bir Yıl İçin Öyküler) adı altında 15 kitapta (her kitapta 24 öykü) topladığını belirttikten sonra; roman ve oyunlarının yalnızca en önemlilerini saymakla yetinelim. Romanları: "Il fu Mattia Pascal" (Gölge Adam), "I vecchi e I giovani" (Yaşlılar ve Gençler), "Uno, nessuno e centomila" (Bir, Hiçkimse ve Yüz Bin). Oyunları: "Enrico IV" (IV. Henri), "Sei personaggi in cerca d'autore" (Altı Kişi Yazarını Arıyor), "La vita che ti diedi" (Sana Verdiğim Yaşam), "Pensaci, Giacomino!" (İyi Düşün Giacomino), "Vestire gli ignudi" (Çıplakları Giydirmek), "Non si sa come" (Nasıl Bilinmez), "La signora Morli, una e due" (Bayan Morli, Bir ve İki), "Così è (se vi pare)" (Size Öyle Geliyorsa Öyledir), vb...

Bu kitapta, yirminci yüzyıl tiyatrosunda ufuk açmış birkaç yazar arasında sayılan Pirandello'nun üç tek perdelik oyununu bir araya getirdik. Yazarın tiyatro alanındaki ustalığını ve insancıl yanını bu kısa oyunlarda, büyük oyunlarında olduğu kadar, belki de daha açık bir biçimde göreceksiniz.

SİCİLYA TURUNÇLARI
(1910)

KİŞİLER

Micuccio Bonavino, bandoda çalgıcı
Marta Marnis, anne
Sina Marnis, şarkıcı
Ferdinando, uşak
Dorina, hizmetçi
çağrılılar
öteki uşaklar.

Bir Kuzey İtalya kentinde.
Bugün.

Sahnede bir geçiş odası görülür. Eşya azdır: Küçük bir masa, birkaç iskemle. Sahnenin (oyuncuya göre) sol köşesi bir perdeyle kapatılmıştır. Sağda ve solda yan çıkışlar. Dipte, büyük camlı kapının açıldığı karanlık bir oda ve bu odayı parlak ışıklı bir salona bağlayan bir kapı. Kapının camlarından bu salonda çok zengin bir sofranın kurulu olduğu görülmektedir. Gece, oda karanlık. Perdenin arkasında biri horlar.

Perde açıldıktan az sonra, sağdaki kapıdan, elinde fenerle Ferdinando girer. Gömlektedir, ama bir frak giydi mi sofrada hizmet edebilecek durumdadır. Arkasında da, köylü olduğu ilk bakışta anlaşılan Micuccio Bonavino. Sırtında, yakasını kulaklarına kadar kaldırdığı abası, ayağında dizlerine kadar gelen çizmeleri. Bir elinde eski püskü bir torba, ötekinde eski bir valiz ve yorgunluktan güçlük taşıdığı bir çalgı kutusu vardır. Oda aydınlanınca, perdenin arkasından gelen horultu kesilir ve Dorina'nın sesi sorar.

DORINA

Kim o?

FERDINANDO

(Feneri masanın üstüne koyarak.)

Hey Dorina, kalk! Bak, Bay Bonvicino geldi.

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

MICUCCIO

(Burnunun ucundaki bir damlayı düşürmek için başını sallayarak düzeltir.)
Bonvicino değil, Bonavino.

FERDINANDO

Doğru, Bonavino.

DORINA

(Perdenin arkasından, esneyerek.)

Kimmiş peki?

FERDINANDO

Bayanın akrabası.

(Micuccio'ya.)

Bayan neyiniz oluyordu, kuzum? Yeğeniniz mi acaba?

MICUCCIO

(Şaşkınca, duraksayarak.)

Yok, pek akraba değil de... şey... Micuccio Bonavino'yum ben; o bilir.

DORINA

(Meraklanmıştı, uykusunu pek alamamış da olsa, perdenin arkasından çıkar.)

Bayanın akrabası mı?

FERDINANDO

(Telaşlı.)

Dur bakalım! Bırak da anlayalım.

(Micuccio'ya.)

Memleketlisi misiniz yoksa? Marta "teyze"nin olup olmadığını niçin sordunuz, öyleyse? (Dorina'ya.)

Anlıyor musun? Akrabası, yeğeni sanmıştım ben de. Sizi içeri alamam, dostum.

MICUCCIO

Beni içeri alamaz mısınız? Ya özellikle onun için geldimse? Özellikle...

FERDINANDO

Özellikle ne için?

MICUCCIO

Onu görmek için...

FERDINANDO

E, bu saatte görmeye gelinir mi, canım. Evde yok!

MICUCCIO

Tren bu saatte geliyorsa, benim suçum ne? Daha hızlı git diyemezdim ya trene?
(Ellerini kavuşturur, hoş görülmesini diler gibi gülümseyerek.)

Tren bu! Ne zaman gelmesi gerekiyorsa o zaman geliyor. İki gündür yoldayım...

DORINA

(Tepeden tırnağa süzerek.)

Belli zaten!

MICUCCIO

Belli ha? Çok mu? Nasılım?

DORINA

Berbat, dostum. Gücenmeyin.

FERDINANDO

Sizi içeri alamam. Yarın sabah gelin, evde bulursunuz. Bayan tiyatrodadır şimdi.

MICUCCIO

Ne yarın sabah gelmesi! Nereye giderim ben şimdi, geceyarısı, kimseyi de tanımam
etmem. Evde yoksa, beklerim. Amma iş ha! Ne olurmuş burda beklesem?

FERDINANDO

Size diyorum ki, izinsiz...

MICUCCIO

Ne izni yahu? Siz beni tanı mıyorsunuz...

FERDINANDO

Tanımadığım için zaten. Sizin yüzünüzden azar işitmek istemiyorum!

MICUCCIO

(Onu inandırmak ister gibi gülümseyerek, parmağıyla hayır diye işaret eder.)
Sakin olun.

DORINA

(Ferdinando'ya.)

Bayan da bu akşam tam onunla uğraşacak halde ya!

(Micuccio'ya.)

Görüyor musunuz, dostum?

(Dipteki ışıklı salonu gösterir.)

Büyük şenlik var bu akşam!

MICUCCIO

Sahi mi? Ne şenliği?

DORINA

Bayanın...
(Esner.)

...onuruna.

FERDINANDO

Tanrı bilir ya, sabahlarınız bu gece!

MICUCCIO

İyi, daha iyi! Eminim ki Teresina beni görür görmez...

FERDINANDO

(Dorina'ya.)

Anlıyor musun? Teresina diyor ona, o kadar. "Şarkıcı Teresina" burda mı oturuyor diye sorduysa bana da.

MICUCCIO

Ne peki? Şarkıcı değil mi? Böyle deniyorsa... Bana siz mi öğreteceksiniz?

DORINA

Onu yakından tanıyorsunuz, ha?

MICUCCIO

Yakından mı? Birlikte büyüdük, ikimiz!

FERDINANDO

Ne yapalım?

DORINA

Bırak beklesin.

MICUCCIO

(Gücenik.)

Elbette bekleyeceğim... Ne demek? Buraya geldikten sonra...

FERDINANDO

Burada oturun bari. Ben ellerimi yıkıyorum. Sofrayı hazırlamak zorundayım.

(Dipteki salona gider.)

MICUCCIO

Oh, ne âlâ! Sanki ben... Belki de beni böyle, yolculuğun kiri pası içinde gördü de... Bunu, tiyatrodan dönüşünde Teresina'ya söyleseydim...

(Bir şeyden işkillenmiş gibi çevresine bakınır.)

Özür dilerim ama, bu ev kimin acaba?

DORINA

(Micuccio'yu tepeden tırnağa süzüp dalga geçerek.)

Burda oturduğumuza göre, bizim herhalde.

MICUCCIO

Öyleyse!

(Yeniden salona doğru bakar.)

Ev büyük mü?

DORINA

Şöyle böyle.

MICUCCIO

Orası salon olmalı.

DORINA

Şölenler için. Bu gece yemek var.

MICUCCIO

Ya! Ne sofra ama! Ne ışık! Pırıl pırıl!

DORINA

Güzel, değil mi?

MICUCCIO

(Hoşnut bir tavırla ellerini ovuşturur.)

Demek doğruymuş!

DORINA

Neymiş doğru olan?

MICUCCIO

Ee... görülüyor... durumları iyi...

DORINA

Sina Marnis kim, biliyor musunuz siz?

MICUCCIO

Sina mı? Ha, sahi! Şimdi böyle diyorlar. Marta teyze yazmıştı. Teresina...

elbet... Teresina: Sina...

DORINA

Durun bakalım... anladım galiba... siz...

(Ferdinando'yu salondan çağırır.)

Pıss! Gel, Ferdinando... Kim olduğunu biliyor musun? Annesinin her zaman mektup yazdığı...

MICUCCIO

Doğru dürüst de yazamaz, zavallıcık...

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

DORINA

Evet, evet, Bonavino. Ama... Domenico! Adınız Domenico mu?

MICUCCIO

Domenico ya da Micuccio, aynı şey. Biz Micuccio deriz.

DORINA

Bu yakınlarda hastalanmıştınız, değil mi?

MICUCCIO

Evet, korkunç. Ölecektim. Ölecek! Başucumda mumlar.

DORINA

Bayan Marta size bir havale göndermişti. Evet, anımsıyorum... Postaneye birlikte gitmiştik.

MICUCCIO

Evet, bir havale. Gelişimin bir nedeni de bu. Yanımda, para.

DORINA

Geri mi getirdiniz?

MICUCCIO

(Heyecanlanır.)

Önemli değil canım! Para... İlafını etmeye değmez! Gelmelerine çok var mı daha, acaba?

DORINA

(Saate bakar.)

Eh, epey var... Sonra, bu gece... düşünün bir!

FERDINANDO

(Sofra takımlarıyla, salondan soldaki çıkışa doğru giderken, bağırır.)

Güzel! Bravo! Bis! bis! bis!

MICUCCIO

(Gülümseyerek.)

Ne ses ama, değil mi?

FERDINANDO

(Giderken.)

Evet, öyle... sesi de...

MICUCCIO

(Yine ellerini ovuşturur.)

Övünebilirim! Benim eserim!

DORINA

Sesi mi?

MICUCCIO

Ben keşfettim!

DORINA

Ya, sahi mi?

(Ferdinando'ya.)

Duydun mu, Ferdinando? O keşfetmiş - sesini.

MICUCCIO

Çalgıcıyım, ben.

FERDINANDO

Ya! Çalgıcı mı? Bravo! Ne çalıyorsunuz? Trompet mi?

MICUCCIO

(Önce parmağıyla yadsır, sonra ciddi bir tavırla.)

Yok. Ne trompeti! Flüt. Bandoda çalıyorum. Bizim kasabanın belediye bandosunda.

DORINA

Adı neydi... Durun, dilimin ucunda...

MICUCCIO

Palma Montechiaro elbette, ne olsun istiyorsunuz?

DORINA

Ya, öyle, Palma, öyle ya...

FERDINANDO

Demek sesini siz keşfettiniz?

DORINA

Hadi, hadi, anlatın, nasıl yaptınız bu işi! Dinle, Ferdinando.

MICUCCIO

(Omuz silker.)

Nasıl mı yaptım? Şarkı söylüyordu...

DORINA

Ve siz hemen, bir çalgıcı olarak... ha?

MICUCCIO

Yo, hemen değil; tersine...

FERDINANDO

Zaman mı gerekti bunun için?

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

MICUCCIO

Durmadan şarkı söylerdi... kimileyin de inadına...

DORINA

Ya?

FERDINANDO

Niçin, inadına?

MICUCCIO

Birçok şeyi düşünmemek için...

FERDINANDO

Ne gibi?

MICUCCIO

Dertler, güçlükler, zavallıcık; ee, o zamanlar! Babası ölmüştü. Ben, evet, yardım ediyordum ama... Marta teyzeyle, annesiyle ikisine. Annem istemiyordu gerçi... ve... sonuçta...

DORINA

Onu seviyordunuz, demek?

MICUCCIO

Ben? Teresina'yı? Güldürmeyin adamı! Annem onu bırakmamı istiyordu, çünkü hiçbir şeyi yoktu zavallıcığının, babasızdı... Oysa benim, iyi kötü bandoda bir yerim vardı...

FERDINANDO

Ama... Öyle ya da böyle, nişanlanmış mıydınız?

MICUCCIO

Ailem istemiyordu, o zamanlar! İnadına şarkı söyler dururdu Teresina da...

DORINA

Ya! Bak sen... Ya siz?

MICUCCIO

Tanrı! Tanrı'nın ilhamı, başka şey değil canım! Hiç kimse dikkat etmemişti, ben de. Birden, bir sabah...

FERDINANDO

Talih işte!

MICUCCIO

Hiç unutmam! Bir nişan sabahıydı. Pencerede, damlara şarkı söyleyip duruyordu... Tavanarası penceresinde!

FERDINANDO

Görüyor musun?

DORINA

Sus!

MICUCCIO

Ne kötülük var bunda? Sabrın sonu esenlik demişler...

DORINA

Öyle! Sonra? Şarkı söylüyordu?

MICUCCIO

Daha önce, belki bin kez dinlemişimdir, ondan, o bizim memleket havasını...

DORINA

Hava mı?

MICUCCIO

Evet, bir müzik parçası! Hiç üzerinde durmamıştım. Ama o sabah... Bir melek, evet, sanki bir melek şarkı söylüyordu! Ne annesine, ne kendisine bir şey söylemeden, akşama doğru bando şefini getirdim tavanarasına, kendisi dostumdur... Çok iyi bir dosttur, onun için: Saro Maloviti... Çok iyidir, zavallıcık... Onu dinledi... İşini bilir, iyi bir şeftir... Herkes tanır Palma'da... "Bu ses" dedi, "bir melek sesi!" Düşünün bir, ne kadar sevindim! Hemen bir piyano kiraladım, çatı katına çıkarması... hiç anlatmayım! Notalar aldım, ve hemen, şef ders vermeye başladı... Parayla değil ama, ara sıra küçük bir armağan filan yapıyordum işte... Ben neydim ki? Şimdi neysem o: Yoksulun biri... Piyano pahalıydı, notalar da elbet... sonra Teresina'nın iyi beslenmesi gerekiyordu...

FERDINANDO

E, öyle!

DORINA

Şarkı söyleyecek gücü olması için...

MICUCCIO

Et alıyordum, her gün! Bununla övünebilirim!

FERDINANDO

Vay canına!

DORINA

Ve böylece?

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

MICUCCIO

Öğrenmeye başladı. Hemen görüldü bu. Orada oturuyordu, gökyüzünde gibi... Bütün kasabadan işitiliyordu, ne sestti... Halk... Böyle, aşağıda, sokakta, dinliyordu...Yanıyordu, yanıyor, lamı cimi yok... Şarkı söylemesi bitince, kollarımdan yakalıyordu beni... Böyle... (Ferdinando'yu yakalar.)
Ve sarsıyordu... Delirmiş sanırdın... Artık biliyordu çünkü; ne olacağını görüyordu... Şef de söylüyordu sonra. Bana olan şükranını nasıl göstereceğini bilemiyordu. Marta teyze ise, tersine, zavallıcık...

DORINA

İstemiyor muydu?

MICUCCIO

İstemiyor değil; inanmıyordu, hepsi bu. Öylesine çekmiş ki, zavallıcık, yaşamı boyunca, onca zamandır boyun eğdiği durumunu değiştirmeyi Teresina'nın aklından geçirmesini bile istemiyordu. Korkuyor olmalıydı. Bana neye mal olduğunu da biliyordu sonra... akrabalarımın da... Ama hepsiyle ilgimi kestim ben, babamla, annemle, hepsiyle. Dışardan bir müzisyen gelmişti Palma'ya... konserler veriyordu... Adı aklıma gelmiyor şimdi, ama oldukça tanınmış biri! Teresina'yı dinledi ve onu bir kente, büyük bir konservatuara göndermemenin bir günah, büyük bir günah olacağını söyledi... İşte o zaman kızdım, hepsiyle bağımı kopardım attım, rahip olan bir dayımın ölürken bana bıraktığı tarlayı satın Teresina'yı Napoli'ye, konservatuara yolladım.

FERDINANDO

Siz ha?

MICUCCIO

Ben, evet.

DORINA

(Ferdinando'ya.)

Kendi parasıyla, anlıyor musun?

MICUCCIO

Dört yıl okuttum onu. Dört. O zamandan beri hiç görmedim.

DORINA

Hiç mi?

MICUCCIO

Hiç. Çünkü... sonra tiyatrolarda şarkı söylemeye başladı, anlıyor musunuz? bir şurada, bir burada... Uçmaya başladı... Napoli'den Roma'ya, Roma'dan Milano'ya... sonra İspanya... Rusya... sonra yine burada...

FERDINANDO

Fırtına gibi!

MICUCCIO

E, biliyorum! Hepsi burada, valizimde, gazeteler... mektuplar da yanımda sonra... (Ceketinin göğüs cebinden bir deste mektup çıkarır.)

Onun ve annesinin mektupları... İşte burada: Onun sözleri bunlar, ölmek üzereyken bana para gönderdiği zaman yazmıştı: "Sevgili Micuccio, sana yazacak zamanım yok. Annemin dediklerine katılıyorum. Kendine bak, çabuk iyileş ve beni sev. - Teresina."

FERDINANDO

E... Çok mu göndermişti?

DORINA

Bin liretti, değil mi?

MICUCCIO

Öyle, bin.

FERDINANDO

Bağışlayın, sattığınız tarlanın değeri neydi?

MICUCCIO

Ne değeri olabilirdi ki? Az... Bir parçacık toprak...

FERDINANDO

(Dorina'ya göz kırparak.)

Ya...

MICUCCIO

Para da yanımda, burada. Hiçbir şey istemiyorum ben. Yaptığımı onun için yaptım. Mesleğinde ilerlemesi için, iki üç yıl beklemeye karar vermiştik... Marta teyze de her zaman yazardı mektuplarında. Gerçek şu ki bu parayı beklemiyordum. Ama gönderdiğine göre, iyi kazanıyor, mesleğinde ilerlemiş demektir...

FERDINANDO

Hem de! Hem de ne ilerlemek!

MICUCCIO

Öyleyse zamanı geldi...

DORINA

... evlenmenin mi?

MICUCCIO

Ben buradayım.

FERDINANDO

Sina Marnis'le evlenmek için mi geldiniz?

DORINA

Sus! Ortada söz varsa! Hiçbir şey anlamıyorsun... Elbet! Evlenmek için...

MICUCCIO

Ben hiçbir şey söylemiyorum: Buradayım. Her şeyi kasabada bıraktım: ailemi, bandoyu, her şeyi. Ölüp ölüp dirildiğim bir sırada gelen bin lîret yüzünden ailemle tartıştım. Kendisi saklamak isteyen annemin elinden güçlükle kopardım. Hayır, efendim, para hiç önemli değil! Micuccio Bonavino için para, hiç! Ben nerede olsa, dünyanın öbür ucunda da olsam ya arım, ekme imi ta tan çıkarır, ya arım. Elimde sanatım var. Fl t m yanımda...

DORINA

Sahi mi? Fl t n z yanınızda mı?

MICUCCIO

Nasıl olmaz! Bir bedende iki ruh gibiyiz biz!

FERDINANDO

Biri  arkı söylüyor, öbürü  alıyor. Anlıyor musun?

MICUCCIO

Orkestrada  alamam mı sanki?

FERDINANDO

Elbet  alarsınız! Niçin olmasın?

DORINA

Herhalde çok güzel  alıyorsunuzdur!

MICUCCIO

Şöyle böyle... On yıldır  alıyorum...

FERDINANDO

Bize bir şeyler dinletebilir misiniz?

( algıyı almaya gider.)

DORINA

Evet, evet. Bravo! Bir şeyler dinletin artık!

MICUCCIO

Olmaz! Bu saatte olur mu canım?

DORINA

Bir iki parça, hadi n'olur! Hadi!

FERDINANDO

Küçük bir parça...

MICUCCIO

Olmaz ama! Daha neler!

FERDINANDO

Yalvartmayın bizi!

(Kılıfı açıp çalgıyı çıkarır.)

  te  algınız!

DORINA

Hadi, gayret! Tek bir parça...

MICUCCIO

Ama olur mu?... böyle... tek başına...

DORINA

 nemi yok! Bir deneyin hele!

FERDINANDO

Yoksa ben  alaca ım ha!

MICUCCIO

Siz istedikten sonra, benim için fark etmez... Teresina'nın o gün çatı katında söylediği ezgiyi  alayım mı size?

FERDINANDO ve DORINA

Evet, evet! Bravo! Onu!

(Micuccio oturur ve büyük bir ciddilikle  almaya ba lar. Ferdinando ve Dorina g lmek için kendilerini zor tutmaktadırlar. Başka bir fraklı u ak, a  ı, a  ı yama ı da dinlemeye gelir. Öncekiler bunlara susup dinlemelerini işaret ederler. Micuccio'nun  almasını bir zil sesi keser.)

FERDINANDO

  te, bayan geldi!

DORINA

( teki u a a.)

Hadi, kapıyı a ın!

(A  ıyla yama ına.)

Siz de, yallah! Gelir gelmez sofraya oturmak istediğini söylemişti.
(Ötekiler gider.)

FERDINANDO

Frağım? Nereye koydum?

DORINA

Orada!

(Perdenin arkasını gösterir ve koşarak gider. Elinde çalgısı, şaşkın, Micuccio ayağa kalkar. Ferdinando gidip frağın bulur ve telaşla giyer; sonra, Micuccio'nun da Dorina'nın arkasından gitmeye davrandığını görünce, kaba bir biçimde durdurur.)

FERDINANDO

Siz burada kalın! Önce bayana haber vermek zorundayım.

(Ferdinando gider. Micuccio üzgün, şaşkın, içinde sıkıntılı bir önsezinin ezici ağırlığıyla kalakalır.)

MARTA TEYZENİN SESİ

(İçerden.)

İçeri, Dorina! Salona! Salona!

(Ferdinando, Dorina, öteki uşak sağdaki kapıdan girer, sahneden geçip dipteki salona yönelirler. Çiçek dolu sepetler, çelenkler vardır ellerinde. Micuccio başını uzatıp salona bakar ve aralarında anlaşılmasa da bir biçimde konuşan fraklı beyler görür. Dorina büyük bir telaş içinde sahneye döner, sağdaki kapıya yönelir.)

MICUCCIO

(Koluna dokunarak.)

Gelenler kim?

DORINA

(Durmaksızın.)

Çağrılılar!

(Gider. Micuccio yeniden bakar. Görüşü sislenir. Şaşkınlığı, coşkusu o kadar büyüktür ki gözlerinin yaşla dolduğunun farkına varmaz. Gözlerini yumar, sanki çınlayan bir kahkahanın yarattığı kuşku ve büyük acıya karşı koymak içinmiş gibi, büzülür: Sina Marnis'tir gülen, öbür tarafta. Elinde iki yeni çiçek sepetiyle yine Dorina girer.)

DORINA

(Durmaksızın, salona yönelerek.)

Ne o? Ağlıyor musunuz?

MICUCCIO

Ben? Yo!... Bütün bu kalabalık...

(Sağdaki kapıdan başında şapkası, sırtında, sanki onu ezen, zengin, görkemli bir yün mantoyla, zavallı yaşlı Marta teyze girer. Micuccio'yu görünce bir çığlık atmaktan güç tutar kendini.)

MARTA

Nasıl! Micuccio... Sen burada?

MICUCCIO

(Yüzünü açar ve sanki korkuyormuş gibi, ona bakakalır.)

Marta teyze... Oh Tanrım... Siz, böyle?

MARTA

Ne... Nasıl gördün beni?

MICUCCIO

Siz, şapkaıyla?

MARTA

Ya, öyle...

(Başını sallar, bir elini kaldırır. Sonra, telaşla.)

Nerden çıktın böyle? Haber vermeden! Ne oldu?

MICUCCIO

Gel... geldim...

MARTA

Tam da bu akşam! Oh Tanrım, Tanrım... Bekle... Ne yapalım? Ne yapalım?

Görüyorsun kalabalığı, görüyor musun oğlum? Teresina'yı kutluyorlar...

MICUCCIO

Biliyorum.

MARTA

Onun gecesi, anlıyor musun? Bekle, bekle biraz burda...

MICUCCIO

Eğer... eğer gitmem gerekiyorsa sizce...

MARTA

Yo: Biraz bekle, diyorum.

(Salona gider.)

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

MICUCCIO

Ben nerden bileyim... bu memlekette...

(Marta teyze döner, eldivenli eliyle beklemesini işaret eder ve salona girer. Bir an büyük bir sessizlik olur ve sonra, Sina Marnis'in şu açık, kibar sözleri duyulur: "Bir dakika, beyler." Micuccio yine yüzünü elleriyle örter. Ama Sina gelmez. Tersine, şapkasız, eldivensiz, mantosuz, şaşkınlığı biraz geçmiş, Marta teyze döner az sonra.)

MARTA

İşte geldim... işte geldim...

MICUCCIO

Ya... Teresina?

MARTA

Haber verdim... söyledim ona... şimdi, şimdi gelecek... bir dakika için... ellerinden kaçabilirse gelip görecek... Bu arada, biz burada otururuz, ha?.. hoşnut musun?

MICUCCIO

Benim için...

MARTA

Ben seninle kalacağım.

MICUCCIO

Yok ama... eğer, eğer istiyorsanız, siz de oraya gitmek zorundaysanız...

MARTA

Yo yo... Yemek yiyorlar şimdi, anlıyor musun? Hayranları... Menajeri... Meslek, anlıyor musun? Biz ikimiz burda kalacağız. Dorina çarçabuk bir sofra kuruverir bize, şu masaya... ve... Biz de birlikte yeriz, ben ve sen, burada, ha? Ne dersin? İkimiz başbaşa. Güzel günleri anarız... (Soldaki kapıdan bir masa örtüsü ve sofra takımlarıyla Dorina girer.)

Çabuk, çabuk, Dorina... Hadi buraya... Benim için, bu sevgili oğulcuğum için... Sevgili Micucciom! Seninle birlikte olduğuma inanamıyorum bir türlü.

DORINA

İşte, oturadurun siz.

MARTA

(Oturarak.)

Evet, evet... Burada, böyle ayrı, ikimiz yalnız... Orda, anlarsın... birçok beyler... O, zavallıcık, ne yapsın! başka türlü yapamaz ki! Meslek bu... Ne yaparsın! Gazeteleri gördün mü? Büyük şeyler, oğlum! Büyük şeyler... Ya ben, biliyor musun? deniz üstünde gibiyim... Seninle burada, bu akşam böyle başbaşa olduğumuza bir türlü inanasım gelmiyor.

(Ellerini ovuşturur, duygulu gözlerle bakarak gülümser.)

MICUCCIO

(Dalgın, sıkkın bir sesle.)

Geleceğini söylemişti değil mi size? Hiç olmazsa bir görmek istiyorum da... Hiç olmazsa...

MARTA

Elbet gelecek! Bir dakikacık bile serbest kalsa demedim mi sana? Ama, düşün bir, onun da ne kadar hoşuna giderdi, burada, bizimle olmak... Seninle, bunca zaman sonra... Kaç yıl geçti? Çok, çok... Ah, oğlum, dünmüş gibi geliyor bana, bazen de sonsuz uzakmış gibi... Neler, neler gördüm... gerçek değilmiş gibi geliyorlar bana. Söyleseler inanamazdım, orada, Palma'dayken daha... Hani tavan arasına geldin sen... Çatının altında kırlangıç yuvaları vardı hani, anımsıyor musun? Odanın içinde uçuşurlardı... Yüzümüze sürtünürlerdi adeta... Ya benim o canım fesleğen saksılarım, pencerede... Ya Annuzza kadın, komşumuz Annuzza kadın ne oldu, nasıl?

MICUCCIO

Eh...

("Öldü!" anlamına, kutsama işareti yapar iki parmağıyla.)

MARTA

Öldü mü? E, tahmin de ediyordum... İhtiyarcık, benden yaşlıydı... Zavallı Annuzza kadın... Bir diş sarmısak isterdi, anımsıyor musun? bu bahaneyle gelirdi... tam iki lokma bir şey yemek için oturduğumuzda, ödünç bir diş sarmısak... ya... Zavallıcık! Ee, kimbilir daha kimler öldü, ha, Palma'da? Ama! hiç olmazsa orada, kendi mezarlığımızda yatıyorlar, atalarının yanında... Bense... Kimbilir nerede kalacak kemiklerim... Yeter... hadi, hadi, bırakalım bunları!

(Dorina ilk yemekle gelir ve tabağına koymak için Micuccio'ya yaklaşır.)

Oh, aferin Dorina!

(Micuccio, önce Dorina'ya, sonra Marta teyzeye bakar, şaşkın ve utanmış; yemek almak için ellerini kaldırır, yolculuktan kir pas içinde olduklarını görür ve

yeniden indirir, bir kat daha şaşkın.)

Buraya, buraya koy, Dorina! Bana bırak, ona ben veririm... (Yemek koyar.)

İşte... Nasıl, iyi mi, ha?

MICUCCIO

Evet, evet... Teşekkürler...

MARTA

(Kendine de yemek almıştır.)

İşte oldu...

MICUCCIO

(Göz kırpıp hoşnutluğunu belli eden bir el hareketi yaparak.)

Mımm... Nefis... Nefis bir şey...

MARTA

Onur gecesi, anlıyor musun? Hadi, yiyelim! Ama, önce...

(İstavroz çıkarır.)

Burada yapabilirim, senin önünde...

(Micuccio da istavroz çıkarır.)

Aferin oğlum! Sen de... Aferin Micucciom, hep aynı, zavallıcık! İnan, orda yemem gerektiğinde, istavroz çıkaramadan, boğazımdan aşağı inmiyor, yediğim... Ye, ye!

MICUCCIO

Oh, öyle açım ki! İki gündür bir şey yemedim, biliyor musunuz?

MARTA

Nasıl! Yol da yemedin mi?

MICUCCIO

Yiyecek almıştım yanıma... Burada, valizde. Ama...

MARTA

Ama?

MICUCCIO

Söyleyeyim mi? Utandım, Marta teyze. Gözüme az göründü... Herkes de bana bakıyordu sanki...

MARTA

Ah, aptal, ah! Oruç tuttun, ha? Hadi, hadi, ye, zavallı Micuccio. Çok aç olmalısın! İki gün ha... İç... Hadi, içsene...

(Şarap koyar.)

MICUCCIO

Teşekkürler... Şimdi içiyorum...

(Arada bir, iki uşaktan birinin yemek kaplarıyla dipteki salona girip çıkarken kapıyı her aralık bırakışında, bir karışık sözler ve kahkaha dalgası gelir.

Micuccio, heyecanlanır, başını tabaktan kaldırır, Marta teyzenin acı çeken, sevgi dolu gözlerine bakar; bir açıklama okumak ister gibi bu gözlerde.)

Gülüyorlar...

MARTA

Ya... İç, iç... Nerde bizim iyi şarabımız, Micuccio! Nasıl özlüyorum, bilsen! Altımızda oturan Michelà'nınkini hele... Michelà'dan ne haber, Michelà'dan?

MICUCCIO

Michelà? İyi, iyi...

MARTA

Ya kızı Luzza?

MICUCCIO

Evlendi... İki çocuğu var...

MARTA

Sahi mi? Bize oturmaya gelirdi, anımsıyor musun? Hep neşeliydi! Ah, Luzza... bak sen... Evlendi ha... Kimle evlendi?

MICUCCIO

Totò Licasi, vergi memuru, tanır mısınız?

MARTA

A, sahi mi? İyi... E, Mariangela kadın, nine oldu demek? Nine oldu? Ne mutlu ona! İki çocuk mu, demiştin?

MICUCCIO

Ya, iki...

(Salondan gelen yeni bir gürültü dalgasıyla heyecanlanır.)

MARTA

İçmiyor musun?

MICUCCIO

Evet, şimdi...

MARTA

Aldırma! Gülüyorlar işte, bilirsin; kalabalık olunca! Hayat böyle, dostum, ne olsun istiyorsun? Meslek. Menajeri de burada...

(Dorina elinde yemek kabıyla gelir.)

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

İşte, Dorina... Ver, Micuccio, tabağını ver... Bu da hoşuna gidecek.

(Bir parça koyarak.)

Sen söyle...

MICUCCIO

Siz koyun, siz koyun!

MARTA

(Bir parça daha koyarak.)

İşte, tamam.

(Kendine de alır. Dorina gider.)

MICUCCIO

Ne güzel öğrenmişsiniz! Beni şaşırtıyorsunuz!

MARTA

Zorunlu olarak, oğlum!

MICUCCIO

Sizi o yün mantoyla, başınızda şapkayla gördüğüm zaman...

MARTA

Zorunlu olarak! Aklıma getirme bunları şimdi!

MICUCCIO

Biliyorum... Evet! Rolünüzü oynamak zorundasınız! Ama sizi bir görselerdi, bu kılıkta bir görselerdi, Palma'da, Marta teyze!

MARTA

(Yüzünü elleri arasına gizleyerek.)

Oh Tanrım, aklıma getirme diyorum! İnan, nasıl utanıyorum, düşündükçe! Kendime bakıp "Ben böyle ha?" diyorum kendi kendime; ve karnaval için giyinmişim gibi geliyor... Ama, ne yaparsın? Zorunlu olarak!

MICUCCIO

Ama, demek... demek, diyorum ki, tümüyle... Hedefe ulaştı artık? Görülüyor!

Büyük şeyler! İyi, iyi para veriyorlar ona, değil mi?

MARTA

Ya, evet... İyi...

MICUCCIO

Akşamda ne kadar?

MARTA

Değişiyor. Mevsimine, tiyatrosuna göre, anlıyor musun? Ama, biliyor musun, oğlum? Çok, çok da pahalıya mal oluyor bu yaşam... Paranın nasıl gelip nasıl gittiğini anlamıyorsun! Çok, çok para gidiyor, bilsen! Gelip gidiyor...

Giysiler, mücevherler... Her türlü harcama...

(Dipteki salondan yükselen yeni bir gürültü üzerine susar.)

SESLER

Nerede? Nerede? Bilmek istiyoruz! Nerede?

SINA'NIN SESİ

Bir dakika! Bir dakika diyorum size!

MARTA

İşte o! Onun sesi... Geliyor...

(Sina, hışırdayan ipekler, pırıl pırıl mücevherler içinde, süslü; göğsü, kolları, omuzları çıplak, aceleyle gelir. Oda birdenbire şiddetle aydınlanmış gibidir.)

MICUCCIO

(Elini bardağa uzatmışken, yüzü alev alev, ağzı açık, gözleri kızarmış, şaşkın, düşsel bir görüntü karşısındaymış gibi, öyle bakakalır; kekeler.)

Teresina...

SINA

Micuccio? Neredesin? Oh, işte burada... İşler nasıl? Nasılsın? İyi misin, şimdi? Aferin, aferin... Hastalandın sen, ha? Bak, biraz sonra görüşürüz yine... Annem de burada sonra, yanında... Anlaştık, ha? Biraz sonra...

(Yine kaçır, gider. Alabildiğine şaşkın, kalakalır Micuccio. Salondaysa, Sina'nın dönüşü çılgınlıklarla karşılanır.)

MARTA

(Uzun bir sessizlikten sonra, içine düştüğü şaşkınlığı bozmak için, ürkekçe sorar.) Yemiyor musun artık?

(Micuccio ona aptal aptal, anlamadan bakar.)

Ye...

(Tabağı gösterir.)

MICUCCIO

(İki parmağıyla, dumandan kararmış, genişlemiş yakasını çekiştirerek, uzun bir soluk almaya çalışır.)

Yemek mi?

(Parmaklarını, selam verir gibi, birkaç kez çenesinin yanında oynatır;

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

Yiyemiyorum artık anlamına. Bir süre daha, biraz önce gördüklerine dalmış, sessiz kalır, sonra mırıldanır.) Nasıl olmuş... Gerçek... gerçek değilmiş gibi geliyor bana... Bütün... bütün... böyle... (Aşağılamadan, ama şaşkın, Sina'nın çıplaklığını işaret eder.)

Bir düş... Sesi... gözleri... O değil... Teresina değil artık...

(Marta teyzenin dalgın dalgın başını salladığının ve onun da, bekler gibi, yemeyi bıraktığının farkına vararak.)

Ne! Asla... Bir daha düşünmek bile gereksiz... Her şey bitti... Kimbilir ne zamandan beri!... Ne aptalmışım, ne budalaymışım ben... Memlekette söylemişlerdi oysa... Ama ben... Kemiklerim kırıldı, buraya geleceğim diye... Otuz altı saat trende... bunun... bunun için... Bunun içinmiş meğer, gülmeleri, uşağın, ötekini... Dorina'nın... bunun içinmiş! Bense... (İki elinin işaret parmaklarını defalarca birbirine yaklaştırıp ayırarak, hüznle gülümser, başını sallar.)

Ama nerden bilebilirdim bunu? Bir de, düşünerek, Teresina'nın söz verdiğini... Ama belki... ya öyle!.. Ama o da nerden bilebilirdi bir gün böyle olacağını? Ben orada, orada flütümle kalırken o böyle ilerlerse... Ama ne! Düşünmek bile gereksiz artık...

(Kararlı, Marta teyzeye bakmak için döner.)

Onun için bir şey yaptıysa, adı bile anılmaz şimdi, Marta teyze; bu gelişimle, bundan yararlanmak istediğim filan gelmesin sakın aklınıza...

(Gittikçe daha fazla heyecanlanarak ayağa kalkar.)

Hatta, bekleyin!

(Bir elini ceketinin göğüs cebine sokarak cüzdanını çıkarır.)

Gelişimin bir nedeni de buydu: bana yolladığınız bu parayı geri vermek.

Görüyorum ki Teresina bir... bir kraliçe olmuş! Görüyorum ki... neyse, yok bir şey! Düşünmek bile gereksiz artık! Ama bu para, hayır! Bunu hak etmemiştim... Ne ilgisi var! Bitti, konuşmayalım artık...: Ama para, olmaz! bana para, hayır! Yalnızca, hepsini getiremediğim için üzgünüm...

MARTA

(Titrer, hüznü, gözleri yaşlı.)

Ne diyorsun, ne diyorsun sen, oğlum?

MICUCCIO

(Susmasını işaret ederek.)

Ben harcamadım bunları: Ailem harcadı ben hastayken, haberim olmadı. Hep, onun için harcadığım üç beş kuruşun lafını ediyorlar... anımsıyor musunuz? Ne önemi var... Düşünmeyelim artık bunu. Kalanı burada. Ben de gidiyorum.

MARTA

Nasıl olur! Böyle çabuk mu? Bekle, bekle, Teresina'ya söyleyeyim, hiç olmazsa. Seni bir daha görmek istediğini unuttun mu? Haber vermeye gidiyorum...

MICUCCIO

(Onu durdurup oturtturarak.)

Hayır, yararı yok. Dinleyin!

(Salondan, bütün çağrılıların, karmakarışık, kahkahalar arasında birlikte söylediği coşkun, kaba bir operet parçasıyla piyanonun sesi gelir.)

Bırakın, orada kalsın. Onun yeri orası, orada rahat ediyor... Ben, zavallı...

Gördüm onu; bana yetti... Hatta siz de... siz de gidin oraya... Dinleyin, nasıl gülüyorlar! İstemiyorum ben, bana gülünmesini istemiyorum... Gidiyorum...

MARTA

(Micuccio'nun bu ani kararını en kötü anlamda, yani bir aşağılama, kıskançlık davranışı olarak yorumlar ve gözyaşları arasında konuşur.)

Ama ben... beni dinlemiyor ki oğlum...

MICUCCIO

(Gözlerinde, birden, henüz düşmediği şüpheyi okuyarak, yüzü kararır ve haykırır.)

Niçin?

MARTA

(Şaşalar, yüzünü elleriyle gizler, ama gözyaşlarının birden boşanmasını önleyemez; hıçkırıklar arasında boğularak konuşur.)

Evet, evet, git oğlum, git... Sana göre değil artık, haklısın... Eğer beni dinlemiş olsaydınız...

MICUCCIO

(Üstüne eğilip sözünü keserek, bir elini zorla yüzünden ayırarak.)

Demek... Ah, demek o, demek... artık bana layık değil demek?

(Salonda piyano sesi ve koro sürmektedir.)

MARTA

(Üzgün, ağlayarak, başıyla evet işareti yapar ve sonra öyle hüznü bir davranışla ellerini kaldırıp dua etmeye başlar ki Micuccio'nun öfkesi hemen

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

geçer.)

Acı, acı, bana acı, Micucciom, bana acı!

MICUCCIO

Yeter, yeter... Fark etmez, ben gidiyorum... Tersine, tersine... nasıl olsa, şimdi...

(Tam bu anda, Sina salondan içeri gelir. Micuccio hemen Marta teyzeyi bırakıp ona döner; bir kolundan yakalayıp öne doğru çeker.)

Ah, bunun için, demek... hep, hep böyle?

(İğrentiyle çıplaklığını işaret eder.)

Göğüs... kollar... omuzlar...

MARTA

(Yeniden, yalvarıcı, ürküyle.)

Yalvarırım, Micuccio!

MICUCCIO

Hayır. Sakin olun. Bir şey yapmayacağım. Gidiyorum. Ne aptalım, Marta teyze!

Anlamamıştım... - Ağlamayın, ağlamayın... - Ne yaparsın? Talih, talih bu...

(Böyle diyerek, valizini, torbasını alır ve çıkmaya davranır; ama torbada, memleketten Teresina'ya getirdiği güzel turunçların olduğu aklına gelir.)

Oh, unutuyordum: Bakın, Marta teyze... Şunlara bakın...

(Torbanın ağzını çözer, bir kolunu siper ederek, güzel kokulu meyveleri masaya boşaltır.)

SINA

(O yana atılarak.)

Oh! Turunçlar! Turunçlar!

MICUCCIO

(Hemen durdurarak.)

Sen dokunma onlara! Bakmamalısın bile, uzaktan bile bakmamalısın!

(İçlerinden bir tane alıp Marta teyzenin burnuna yaklaştırır.)

Duyun, memleketimizin kokusunu duyun... Bunları içerdeki kibar beylerin kafalarına atsam?

MARTA

Hayır, ne olur yapma!

MICUCCIO

Korkmayın. Bakın, Marta teyze, yalnızca sizin için bunlar! Ona getirmiştim...

(Sina'yı gösterir.)

Vergi ödedim bir de...

(Biraz önce cüzdanından çıkardığı parayı masanın üstünde görüp alır, Sina'nın yakasından içeri sokar, Sina hiçkırıklara boğulur.)

Senin payına düşen bu, şimdi! Buraya, buraya! İşte! böyle! Yeter! - Ağlama! -

Hoşça kal, Marta teyze! - Talihin açık olsun!

(Boş torbayı cebine sokar, valizini, çalgısını alır ve çıkıp gider.)

APTAL

(1922)

KİŞİLER

Luca Fazio
Leopoldo Paroni
Gezgin Satıcı
Rosa Lavecchia
Birinci Yazar
İkinci Yazar
Üçüncü Yazar
Dördüncü Yazar
Beşinci Yazar

Sahne, Costanova'da yayınlanan "Vedetta Repubblica" gazetesinin yöneticisi Leopoldo Paroni'nin orta halli çalışma odasını gösterir. Gazetenin yönetim yeri de, Cumhuriyetçi Parti İlçe Başkanı Paroni'nin evindedir. Paroni yalnız yaşadığı ve her türlü rahatlığı, bu arada (anlaşıyor) temizliği de biraz aşağı gördüğünden olacak, gerek eski, kırık dökük eşyalar, gerekse yer düzensizlik ve pislik içindedir. Yazı masasının üstü, dağ gibi kâğıt yığınlarıyla kaplı; şuraya buraya atılmış iskemlelerin üstüne de kitaplar, evraklar yığılmış; her yan gazete; raflar karmakarışık, gelişigüzel sokuşturulmuş kitaplarla dolu. Bir yanda, eski püskü meşin bir kanepé; üstünde kir içinde, yırtık pırtık, yırtıklarından içiriği sarkan bir yatak yastığı. Giriş kapısı oyuncunun solunda.

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

Dipte, gazetenin yazı işleri odasına açılan camlı bir kapı. Sağda, Paroni'nin yatıp kalktığı odalara açılan başka bir kapı. Akşamdır. Perde açıldığında karanlık olan çalışma odası dipteki salonun buzlu camlarından sızan ışıkla biraz aydınlanmaktadır.

Omuzlarında koyu renkli bir yün atkı, başında güneşliği gözlerinin üstüne inmiş bir yolculuk kasketi olan Luca Fazio, sırtını yastiğe vermiş, ayaklarını kanepeye uzatmış, kımıldamaksızın oturmakta. Atkının altındaki bir deri bir kemik kalmış ellerinin birinde top gibi dürülmüş bir mendil. Yirmi altı yaşındadır. Çalışma odası aydınlanınca, sarkık seyrek bıyıklı, yer yer sakal bitmiş, sapsarı, avurtları çökük, ölü yüzüne benzeyen bir yüzü görünür. Avcundaki dürülmüş mendili arada sırada ağzına bastırarak göğsünü yırtacakmış gibi hırıldayan öksürükle çarpışır. Işık sızan camlı kapıdan, birkaç dakika, Paroni ile "Vedetta" yazarlarının karmakarışık bağırışları duyulur.

PARONI

(İçerden.)

Adama temelinden saldırmalı diyorum size!

KARIŞIK SESLER

Evet, evet, bravo! Saldırmalısınız! - Çok iyi! - Temelinden! - Yok canım! - Öyle olmaz! -

BİRİNCİ YAZAR

(Ötekilerden daha yüksek sesle.)

Yalnızca Cappadona'nın işine yarar bu!

KARIŞIK SESLER

Doğru! Doğru! - Kralcılara yarar! - Kim diyor onu? - Yok canım!

PARONI

(Gürleyerek.)

Kimse inanmaz buna! Biz kendi yolumuzda yürüyoruz! Ona da ilkelerimiz adına saldırıyoruz! Yeter artık! Bırakın da yazayım!

(Bir sessizlik olur. Luca Fazio kıpırdamaz. Soldaki giriş kapısı bir parça aralanır ve bir ses sorar: "Girebilir miyim?" Luca Fazio karşılık vermez. Ses, az sonra, yeniden sorar: "Girebilir miyim?" ve duraksayarak ilerler. Kırkını geçmiş, Piemonteli Gezgin Satıcı'dır bu.)

GEZGİN SATICI

Kimse yok mu?

LUCA

(Kımıldamadan, kısık bir sesle.)

Oradalar.

GEZGİN SATICI

(Sesi duyunca irkilir.)

A! Özür dilerim. Bay Paronisiniz, değil mi?

LUCA

(Önceki gibi.)

Orada! Orada!

(Camlı kapıyı gösterir.)

GEZGİN SATICI

Girebilir miyim?

LUCA

(Sıkılmış.)

Bana ne soruyorsunuz! İsterseniz girin.

(Gezgin Satıcı dipteki kapıya doğrulur, fakat daha vurmadan, yazı odasından yeni bir ses uğultusu ve sanki buna yankı yaparmış gibi, yakındaki alandan geçmekte olan göstericilerin uğultuları gelir. Gezgin Satıcı, sersemlemiş, kalakalır.)

KARIŞIK SESLER

(Yazı odasından.)

İşte, işte, duyuyor musunuz? - Gösteri! - Gösteri! Alçaklar! - Cappadonacılar!

BİRİNCİ YAZAR

"Yaşasın Cappadona!" diye bağırıyorlar. Ben dememiş miydim?

PARONI

(Masaya bir yumruk vurarak haykırır.)

Guido Mazzarini'yi öldürmeli diyorum ben de size! Cappadona'nın ne önemi var?

(Alandan yükselen uğultu, bir an için, yazı işleri odasındakilerin haykırışlarını örter. Koşarak geçen kalabalık gösterici topluluğu "Yaşasın Cappadona!", "Kahrolsun Genel Müfettiş!" diye bağırılmaktadır. Uğultu uzaklaşınca yazı işleri odasındakilerin haykırışları duyulur: "köpekler! köpekler! öder bunu Cappadona! vatan hainleri!" ve birdenbire, çok öfkelenen iki yazar, başlarında

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

şapkaları ve ellerinde bastonlarıyla, camlı kapıyı açıp, göstericilerin arkasından gitmek için büyük kapıya doğru atılırlar.)

İKİNCİ YAZAR

(Koşarak, öfkeden titreyerek.)

Alçaklar! Alçaklar!

(Çıkar.)

ÜÇÜNCÜ YAZAR

(Gezgin Satıcı ile karşılaşınca yüzüne haykırarak.)

"Yaşasın Cappadona!" diye bağırmaya cesaret ediyorlar!

(Çıkar.)

PARONI'NİN SESİ

Gidin, hepiniz gidin! Ben yazı yazmak için burada kalıyorum!

(Camlı kapıdan, başlarında şapkalarıyla öteki üç yazar çıkıp karmakarışık

bağırarak büyük kapıya doğru atılırlar: "Alçaklar! Köpekler! Satılmışlar!"

Birisi, Gezgin Satıcı'nın yüzüne haykırır yine: "Yaşasın Cappadona! Anladınız mı?" Hepsi çıkar.)

GEZGİN SATICI

Hiçbir şey anlamıyorum...

(Luca Fazio'ya.)

Bağışlayın ama, ne oluyor?

(Luca güçlü bir öksürüğe yakalanıp mendille ağzını tıkar. Gezgin Satıcı, acı çeken, bitkin, saklayamadığı tiksintiden dolayı sıkıntılı Luca'ya bakmak için eğilir.)

LUCA

Tütün kokuyorlar, uğursuzlar! Açılın biraz, hava, hava! Soluk alayım hele!

(Sonra, sakın.)

Siz Costanovalı değil misiniz?

GEZGİN SATICI

Hayır, buradan geçiyorum.

LUCA

Hepimiz geçiyoruz, sevgili bayım.

GEZGİN SATICI

Sangone Kâğıt Fabrikası'nın satıcılarındanım. Gazetenin kâğıt gereksinimi konusunda Bay Paroni ile görüşmek istiyordum.

LUCA

Şimdi durumun pek elverişli olduğunu sanmıyorum.

GEZGİN SATICI

Öyle, duydum. Bir gösteri, galiba?

LUCA

(Gizli bir alayla.)

Seçimlerin üzerinden sekiz ay geçtiği halde milletvekili Guido Mazzarini'ye duydukları öfke bir türlü azalmadı.

GEZGİN SATICI

Sosyalist mi?

LUCA

Bilmiyorum. Bana öyle geliyor. Burada, Costanova'da herkes karşı ona, ama öbür seçim bölgelerinden aldığı oylarla kazandı.

(İşaret parmağı ve başparmağıyla bir "parası var" işareti yapar ve ekler.)

Büyük adam. Üstüne çektiği öfke de geçmedi daha, gördüğünüz gibi. Çünkü

Mazzarini, öç almak için - açılın, açılın biraz, ne olur, hava alamıyorum -

Costanova Belediyesi'ne bir genel müfettiş gönderdi. - Teşekkürler. - Bir genel müfettiş: büyük şey bu.

GEZGİN SATICI

Ama "Kahrolsun!" diye bağırıyorlardı.

LUCA

Öyle. Müfettişi istemiyorlar. Costanova büyük bir kasabadır, sevgili bayım.

Evren, bütün varlığıyla onun çevresinde dönüyor, düşünün bir. Pencereye yaklaşıp gökyüzüne bakın. Yıldızlar niçin orada duruyor, biliyor musunuz? Costanova'yı

gözlemek için. Costanova'dan yıldızlara ne diyenler de var ama siz bakmayın

onlara: hepsi Costanova gibi bir kentleri olsun diye canlarını bile verirler. Ya evrenin yazgısı nereye bağlıdır, biliyor musunuz? Costanova Belediye Meclisi'ne.

Belediye Meclisi dağılır dağılmaz evren altüst oldu. Paroni'nin yüzünden

görebilirsiniz bunu. Bakın, bakın, oradan, o kapının camlarının arasından bakıverin bir.

GEZGİN SATICI

(Kapıya yönelir, sonra durur.)

Görünmez ki, buzlu cam bunlar.

LUCA

Ya, öyle. Düşünmemiştim.

GEZGİN SATICI

Siz gazetenin yazı kurulundan değil misiniz?

LUCA

Hayır, dostlarıyım. Daha doğrusu, eskiden öyleydim. Ben, ölmek üzereyim sevgili bayım. Biliyor musunuz, biz hastalar epey varız Costanova'da? İki kardeşim de yazı kurulundaydı, ölmeden önce. Ben geçen güne kadar tıp öğrencisiydim. Bu sabah döndüm, evimde ölmek için. Siz gazete kâğıdı mı satıyorsunuz?

GEZGİN SATICI

Evet, gazete kâğıdı da. Hem de çok uygun bir fiyatla.

LUCA

Gazeteler daha çok basılsın diye mi?

GEZGİN SATICI

İnanın, kâğıt fiyatı sorunu, bugünkü piyasa koşulları içinde...

LUCA

(Sözünü keserek.)

Size inanıyorum. Sizin kimbilir kaç yıl kent kent gezip fabrikanızın kâğıtlarını taşrada yayınlanan haftalık küçük gazetelere uygun fiyatlarla satacağınızı düşünmek bile beni nasıl avutuyor bir bilseniz?! Belki on yıl sonra, şimdi olduğu gibi bir akşam yine buraya geleceğinizi, bu evdeki kanepeyi, elbet bensiz olarak, ve Costanova'yı, belki sessiz olarak, göreceğinizi düşünün... (Az önce gösterinin arkasından koşan yazarların üçü, gürültüyle haykırarak büyük kapıdan girerler.)

BİRİNCİ YAZAR

Paroni! Paroni!

İKİNCİ YAZAR

Tanrı'nın öfkesi alanın üstüne boşanmış!

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Gel, gel, Leopoldo!

(Camlı kapıdan, elinde isli bir gaz lambası olan, mağrur cumhuriyetçi Leopoldo Paroni çıkar. Ellisinin üstündedir. Aslan yeleğine benzeyen gür saçlar, iri bir burun, dik bıyıklar, sivri Mefisto sakal, kırmızı boyunbağı.)

PARONI

Ne var? Dövüş filan oldu mu?

(Kâğıtlar arasında yer açarak lambayı yazı masasına koyar.)

İKİNCİ YAZAR

Kıyasıya.

BİRİNCİ YAZAR

Köylerden gelmiş sosyalist bir güruh!

PARONI

(Çabuk.)

Cappadonacılara mı saldırıyorlar?

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Yok canım, bizimkilere, bizimkilere!

BİRİNCİ YAZAR

Gel, koşalım. Sana gerek var.

PARONI

(Kendini kurtararak.)

Durun. Polis ne güne duruyor, Tanrı aşkına? Polis?

BİRİNCİ YAZAR

Polis mi? Bizimkilerin dayak yemesi genel müfettişin hoşuna gitmez mi sanıyorsun? Gel, gel!

PARONI

Gidelim, evet, gidelim!

(Hemen davranan üçüncü yazara.)

Git, şapkamla bastonumu al. - Conti ile Fabrizi nerede?

İKİNCİ YAZAR

Oradalar. Ellerinden geldiğince karşı koyuyorlar.

BİRİNCİ YAZAR

Kendilerini savunuyorlar!

PARONI

Cappadonacılar olsun polis çağırmadı mı canım?

BİRİNCİ YAZAR

Bir tanesi yok ortada. Anında toz oldular.

PARONI

Peki, siz niye beni çağırmaya böyle üçünüz birden geldiniz? İkiniz orada kalıp içinizden yalnızca birini gönderebilirdiniz!

ÜÇÜNCÜ YAZAR

(Yazı işleri odasından dönerek.)

Bastonu bulamıyorum.

PARONI

Köşede canım, askının yanında.

BİRİNCİ YAZAR

Gidelim, gidelim artık! Ben benimkini sana veririm!

PARONI

Ya sen ne yapacaksın bastonsuz, kavga sırasında?

(Tam bu sırada ürkmüş, soluk soluğa, bayan Rosa Lavecchia girer içeri. Ellisinin üstünde, kırmızı saçlı, zayıf, gözlüklü, erkek gibi giyinmiş, evde kalmış bir kızdır bu.)

ROSA

(Çok yorgun, soluğu nerdeyse kesilmiş.)

Tanrım, aman Tanrım!

PARONI ve ÖTEKİLER

(Telaş ve üzüntüyle.)

Ne var? Ne var? Ne oldu?

ROSA

Bilmiyor musunuz?

PARONI

Birini mi öldürdüler?

ROSA

(Hiçbir şeyden haberi olmadığını gösteren bir bakışla.)

Yo. Nerede?

BİRİNCİ YAZAR

Nasıl? Gösteri olduğunu bilmiyor musun?

ROSA

(Önceki gibi.)

Gösteri mi? Hayır, haberim yok. - Zavallı Pulino'nun evinden geliyorum.

İKİNCİ YAZAR

E, ne olmuş?

ROSA

Kendini öldürmüştü.

BİRİNCİ YAZAR

Kendini mi öldürmüştü?

PARONI

Pulino mu?

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Lulu Pulino kendini mi öldürmüştü?

ROSA

İki saat önce. Evinin mutfağında, gaz lambasının takıldığı çengelde asılı buldular.

BİRİNCİ YAZAR

Asılı mı?

ROSA

Ne gösteri! Görmeye gittim. Gözleri ve dili dışarıda, parmakları büzülmüş, kapkara morarmış... Odanın ortasında sallanıp duruyordu o upuzun boyuyla...

İKİNCİ YAZAR

Şu işe bak sen, zavallı Pulino!

BİRİNCİ YAZAR

Tükenmişti zaten, zavallıcık; son günlerini yaşıyordu.

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Ama böyle bir son!

İKİNCİ YAZAR

Acı çekmekten kurtuldu, hiç olmazsa!

BİRİNCİ YAZAR

Artık ayakta duracak hali bile kalmamıştı...

PARONI

Ama, bana kalırsa, yaşamaktan bıkan bir insanın böyle bir şey yapması aptallık -

BİRİNCİ YAZAR

Ne yapması? -

İKİNCİ YAZAR

Kendini öldürmesi mi?

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Niçin aptallık olsun, canım? -

BİRİNCİ YAZAR

Günleri sayılıysa artık! -

İKİNCİ YAZAR

Onun yaşaması da yaşamak mıydı? -

PARONI

İyi ya! - Yol parasını da verirdim ben üstelik! -

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Yol parası mı? -

BİRİNCİ YAZAR

Sen ne diyorsun yahu?

İKİNCİ YAZAR

Öbür dünyaya mı?

PARONI

Hayır: Roma'ya: Roma'ya yapacağı bir yolculuğun parasını öderdim diyorum! - Biri yaşamından bıkip da ona son vermek isteyince, son vermeden önce... Ah, bilseniz!.. Ne büyük bir zevk olurdu benim için... Hiç olmazsa ölümümle bir işe yaramak, diyorum! Bağışlayın: Hastayım: Yarın öleceğim; memleketimin yüz karası, varlığı hepimiz için utanç kaynağı olan bir adam var, Guido Mazzarini: İyi ya, önce onu öldürürüm, sonra da kendimi! İşte, yapılması gereken! - Kim böyle yapmazsa aptalın tekidir!

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Düşünmemiştir bile, zavallıcık!

PARONI

Onun iki saat önceye kadar yaşadığı gibi, hepimizi ezen, bütün bir memleketin yüz karası olan, hatta soluduğumuz havayı ağırlaştıran bu utanç altında yaşanır mı, nasıl olur da düşünülemez? Eline ben verirdim tabancayı! Öldür onu önce, kendini sonra öldür, aptal!

(Bu anda, büyük kapıdan, öteki iki yazar sevinçle girer.)

DÖRDÜNCÜ YAZAR

Tamam! Bitti!

BEŞİNCİ YAZAR

Sopayla sürüldüler, bir koyun sürüsü gibi!

BİRİNCİ YAZAR

(Soğuk.)

Polis mi işe karıştı?

DÖRDÜNCÜ YAZAR

Evet, ama en sonunda...

BEŞİNCİ YAZAR

Bizimkiler çoktan - görmeliydiniz bir - aslanlar gibiydiler - önlerine kattıktan sonra herifleri!

DÖRDÜNCÜ YAZAR

Derileri yüzüldü sopa yemekten!

(Sonra, kendisiyle arkadaşının coşkısına kimsenin katılmadığını görerek.)

Neyiniz var yahu?

ROSA

Zavallı Pulino...

BEŞİNCİ YAZAR

Pulino'nun ne ilgisi var?

BİRİNCİ YAZAR

İki saat önce kendini asmış!

DÖRDÜNCÜ YAZAR

Ne? Lulu Pulino kendini asmış ha?

BEŞİNCİ YAZAR

Zavallı Lulu! Evet, söylüyordu, bana da söylemişti acısına son vereceğini... Can çekismeyecek hiç olmazsa: çok iyi yaptı!

PARONI

Daha iyisini yapmalıydı! Aramızda bunu konuşuyorduk biz de! Diyelim ki kendi iyiliği için kendini öldürmek zorundaydı, Roma'ya gidip herkesin düşmanı olan Guido Mazzarini'yi öldürerek, herkese, memleketine, bir iyilik yapamaz mıydı? Hiçbir şeye mal olmazdı ona, yolculuk bile, yol parasını da ben verirdim, işke şeref sözü size. Böyle tam aptalcasına ölmüş oldu!

BİRİNCİ YAZAR

Yeter, geç oldu artık!

İKİNCİ YAZAR

Evet, evet... Bu akşamın haberleri de yarına kalsın!

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Pazara kadar vaktimiz var nasıl olsa.

İKİNCİ YAZAR

(Acıdığını gösteren bir iç çekişle.)

Zavallı Pulino'dan da söz ederiz!

ROSA

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

(Paroni'ye.)

İstersen, ben söz edebilirim ondan, Paroni, gözlerimle gördüm.

DÖRDÜNCÜ YAZAR

Geçerken biz de uğrayıp görebiliriz, canım.

ROSA

Belki hâlâ asılı bulursunuz onu! Kaldırmak için galiba Borgo'dan dönmesi gereken Yargıç bekleniyor.

PARONI

Yazık! Memleketimizin öcünü almış olsaydı, pazar günkü sayımızı tümüyle ona ayırabileceğimizi düşünmek yok mu!

BİRİNCİ YAZAR

(Kanepenin üstündeki Luca'nın en sonunda farkına vararak.)

O... Buraya bakın! Luca Fazio burada!

(Hepsi dönüp bakar.)

PARONI

Vay, Luca, sen ha?

İKİNCİ YAZAR

Ne? Ağzını açmadan oturdun orada, ha?

ÜÇÜNCÜ YAZAR

Né zaman geldin?

LUCA

(Yerinden bile kıımıldamadan, kuru.)

Bu sabah.

DÖRDÜNCÜ YAZAR

İyi değilsin galiba.

LUCA

(Karşılık vermekte gecikir, önce eliyle bir işaret yapar, sonra.)

Hemen hemen Pulino gibi.

PARONI

(Gezgin Satıcı'yı görerek.)

Ya siz, bağışlayın ama, kimsiniz?

GEZGİN SATICI

Kâğıt gereksinmeniz için geldim, Bay Paroni.

PARONI

Ya... Sangone Kâğıt Fabrikaları'nın gezgin satıcısısınız demek siz? Yarın uğrayın lütfen, şimdi geç oldu.

GEZGİN SATICI

Yalnızca, sabahleyin bayım, akşam olmadan yola çıkmak istiyorum çünkü.

BİRİNCİ YAZAR

Hadi gidelim. İyi geceler, Leopoldo.

(Ona karşılık veren Paroni'yi ötekiler de esenler.)

DÖRDÜNCÜ YAZAR

(Luca Fazio'ya.)

Sen gelmiyor musun?

LUCA

(Düşünceli.)

Hayır. Paroni'ye bir şey söylemem gerekiyor.

PARONI

(Kuşku lu.)

Bana mı?

LUCA

(Önceki gibi.)

İki dakika.

(Birden akıllarına gelen, "kendini aptalcasına öldüren" Pulino'nun durumuyla onun umutsuz durumu arasındaki benzerlik, konuşulanlardan sonra, hepsinin şaşkın şaşkın ona bakmasına neden olur.)

PARONI

Şimdi, herkesin yanında olmaz mı?

LUCA

Hayır, yalnızca sana.

PARONI

(Ötekilere.)

Siz gidin, öyleyse. İyi geceler, dostlarım.

(Yeniden esenleşirler.)

GEZGİN SATICI

Saat ona doğru gelirim.

PARONI

Daha erken gelin hatta, daha erken, isterseniz. Güle güle.

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

(Paroni ve ayaklarını divandan yere indirip öyle eğilmiş, önüne bakarak oturmakta olan Luca Fazio'dan başka hepsi gider. Paroni isteksiz bir tavırla Luca'nın yanına yaklaşıp bir elini omzuna koymak ister.)
Demek, sevgili Luca, sevgili dostum, demek...

LUCA

(Hemen bir kolunu kaldırarak.)

Yok, yaklaşma.

PARONI

Niçin?

LUCA

Öksürtüyorsun.

PARONI

Gerçekten hastasın sen, görünüşünden de belli ya...

LUCA

(Başıyla evet diye işaret ederek.)

Ancak seninle konuşacak kadar gücüm var: O kapıyı kapa iyice.

(Başıyla büyük kapıyı gösterir.)

PARONI

(Dediğini yaparak.)

Şimdi.

LUCA

Sürgüsünü de sür.

PARONI

(Gülerek bu dediğini de yapar.)

Ne gereği var; kimse gelmez artık. İstedığın gibi konuşabilirsin. İkimizin arasında kalır.

LUCA

Şu kapıyı da kapa.

(Camlı kapıyı gösterir.)

PARONI

(Önceki gibi.)

Niye canım? Yalnız yaşadığımı biliyorsun. Kimse yok artık orada. Hatta gidip ışığı da söndüreyim.

(Gider.)

LUCA

Sonra kapa yine. Öyle pis bir sigara kokusu geliyor ki...

(Paroni yazı işleri odasına girer, ışığı söndürür, sonra döner, kapıyı kapar. Bu arada Luca Fazio da ayağa kalkmıştır.)

PARONI

Bu da tamam. E, söyle bakalım şimdi.

LUCA

Açıl, açıl...

PARONI

Niye canım, kendin için mi söylüyorsun, yoksa benim için mi?

LUCA

Senin için de.

PARONI

Ama ben korkmuyorum.

LUCA

Dur bakalım, acele etme korkmuyorum demekle.

PARONI

Söyleyeceğine gelelim şimdi. Otur, otur...

LUCA

Hayır, ayakta kalacağım.

PARONI

Roma'dan mı geliyorsun?

LUCA

Roma'dan. Şu gördüğün durumda. Birkaç bin liretim vardı. Hepsini yedim. Az bir şey kalmıştı, onunla da...

(Bir elini ceketinin cebine sokup kocaman bir tabanca çıkarır.)

...şu tabancayı satın aldım.

PARONI

(Adamın elindeki silahı görünce sapsarı kesilir ve içgüdüyle ellerini havaya kaldırır.)

O da ne? Dolu olmasın?

(Luca'nın tabancayı incelediğini görerek.)

Hey, Luca, dolu mu?

LUCA

(Soğuk.)

Dolu.

(Sonra, ona bakarak.)

Korkmadığını söylemiştin.

PARONI

Yok, ama... Tanrı saklasın...

(Silahı elinden almak içinmiş gibi yaklaştırmaya davranır.)

LUCA

Yaklaşma, dinle. Roma'da odama kapanmıştım, yaşamıma son vermek için.

PARONI

Ne delilik!

LUCA

Evet, delilik: Gerçekten yapmak üzereydin bu deliliği. Hem de aptalcasına, evet, sen haklısın!

PARONI

(Ona bakar, sonra sevinçten parlayan gözlerle.)

Ah, yoksa sen, yoksa sen gerçekten...?

LUCA

(Hemen.)

Bekle, ne olduğunu göreceksin.

PARONI

(Önceki gibi.)

Pulino için söylediklerimi duydun mu?

LUCA

Evet. Zaten onun için buradayım.

PARONI

Sen yapar mıydın?

LUCA

Hemen şimdi.

PARONI

(Coşkuyla.)

Ya, çok iyi!

LUCA

Dur da dinle beni. Tam tabancayı şakağıma dayamıştım ki kapının çalındığını işittim.

PARONI

Sen, Roma'da?

LUCA

Roma'da. Açtım. Kim gelmiş dersin? Guido Mazzarini.

PARONI

O? Senin evine? Ya sonra?

LUCA

Beni elimde tabancayla görüp yüzümden de ne yapmak istediğimi anlayınca bana doğru koştu, kollarımdan yakaladı, sarsarak haykırdı: "Nasıl olur? kendini böyle öldürüyorsun ha? Aman Luca, doğrusu senin bu kadar aptal olduğunu bilmezdim! Yok, ille yapmak istiyorsan bunu... Yol parayı ben veririm... Hemen Costanova'ya git ve önce Leopoldo Paroni'yi öldür, benim için."

PARONI

(Bu garip ve korkutucu konuşmaya dalmış, yüreği çarparak bir şiddet davranışı bekler durumdayken, adeta elinin kolunun tutmaz olduğunu duyumsar birden ve hüznü, boş bir gülümseyişle ağzını açar.)

...Şaka mı ediyorsun?

LUCA

(Bir adım geri çekilir; bir yanağının burnuna yakın bir yerinde belirir gibi olan bir titreyişle, ağzını çarpıtarak.)

Hayır, şaka etmiyorum. Mazzarini yol paramı verdi.

PARONI

Senin mi? Ne diyorsun?

LUCA

Ben de geldim işte. Şimdi, önce seni öldüreceğim, sonra da kendimi.

(Tabancalı kolunu kaldırıp nişan alır.)

PARONI

(Ürkü içinde, elleriyle yüzünü örterek silahtan korunmaya çalışır ve bağırır.)

Yapma, deli misin? Böyle şaka mı olur? Delirdin mi sen?

LUCA

(Buyurgan, korkunç.)

Kıvıldama, ateş ederim yoksa!

PARONI

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

(Taş gibi donup kalır.)

Peki... Tamam... tamam...

LUCA

Deli ha? Senin gözünde deliyim demek? Şimdi bana deli diyorsun ama, daha az önce, kendini asmadan önce Roma'ya gidip Mazzarini'yi öldürmediği için zavallı Pulino'ya aptal deyip duruyordun.

PARONI

(Karşı çıkmayı deneyerek.)

Arada büyük fark var ama. Çok büyük fark. Ben Mazzarini... Mazzarini değilim.

LUCA

Fark mı? Sizin yaşamınızla, bütün bu soytarılıklarınızla bir ilgisi kalmamış olan Pulino gibi, benim gibi biri için ne fark olsun istersin? Seni, bir başkasını ya da yoldan ilk geçeni öldürmek bir bizim için.

PARONI

Bağışla ama, hiç de aynı şey değil. En yararsızı, en budalacası olurdu o zaman suçların!

LUCA

Demek sen, bizim için her şeyin bittiği son anda bile, senin ya da bir başkasının kininin, şarlatanca çatışmalarınızın aracı olmamızı istiyor, olmayınca da aptal diyorsun bize ha? İyi ya: Bana da Pulino gibi aptal denmesini istemiyorum ben, bu yüzden de seni öldüreceğim. (Yeniden silahını kaldırıp nişan alır.)

PARONI

(Tabancanın namlusunun önünden kaçmak için kıvranıp yalvararak.)

Acı bana! Hayır, hayır... Ne yapıyorsun? Yo! Niçin ama? Hep dostun oldum senin... Acı...

LUCA

(Gözlerinde tetiği çekme isteğinin yaktığı delice bir parıltıyla.)

Dur! Dur! Diz çok!

PARONI

(Diz üstü düşerek.)

İşte... İşte... Acı bana! Yapma!

LUCA

(Sırıtarak.)

E, biri yaşamından bıcarsa... Soytarı! - Sakin ol, öldürmeyeceğim seni. Kalk ayağa, uzak dur yalnızca...

PARONI

(Kalkarak.)

Kötü bir şakaydı bu yaptığın, biliyor musun? Elinde silah olmasa biraz zor olurdu böyle davranman.

LUCA

Elbette. Sen de korkuyorsun, bunu yapmamın bana hiçbir şeye mal olmayacağını biliyorsun çünkü. İyi bir cumhuriyetçi olarak da özgür düşüncelisin, ha? Tanrı'ya da inanmazsın sen. Elbette. Pulino'ya aptal diyemezdin yoksa.

PARONI

Ama ben o sözü... söyledim, çünkü... memleketim adına nasıl utanıyorum, bilirsin... onun için...

LUCA

Aferin, aferin... Özgür düşüncelisin ama, yadsıyamazsın bunu. Gazetende de yazıp duruyorsun ayrıca.

PARONI

(Geveleyerek.)

Özgür düşünceli... Ama sen de, başka bir dünyada ceza ya da armağan beklemiyorsun, sanırım.

LUCA

Yo, hayır! Yirmi altı yıllık deneyimlerimin ağırlığını öte yana da taşımak zorunda olduğuma inanmak en dayanılmaz şey olurdu benim için.

PARONI

Demek... görüyorsun ki... -

LUCA

(Hemen.)

Yapabilirdim de bu işi. Seni bir hiç gibi öldürebilirdim, benim için de öbür dünya kaygısı olmadığına göre. Ama öldürmüyorum. Ne de öldürmezsem bir aptal olacağıma inanıyorum. Acıyorum sana, maskaralıklarına. Nasıl uzak görüyorum seni, bilsen! Küçük, sevimli görünüyorsun hatta gözüme. Evet, zavallı küçük adam, kızıl saçların, hele o boyunbağın yok mu? - Ama, biliyor musun? Şu yaptığın maskaralık da belgesiz kalmamalı herhalde.

PARONI

(Düştüğü şaşkınlık içinde iyi işitmez.)

Ne diyorsun?

LUCA

Belge diyorum, belge. Hakkı da vardır buna, benim gibi, yaşamla ölüm arasındaki sınıra gelmiş bir adamın. Karşı da gelemezsin. Otur, otur şuraya da yaz. (Tabancasıyla yazı masasını gösterir.)

PARONI

Yazayım mı? Ne yazayım? Ciddi mi söylüyorsun?

LUCA

Ciddi, ciddi. Git, otur oraya da yaz.

PARONI

Ne yazmamı istiyorsun ama?

LUCA

(Önceki gibi, tabancayı göğsüne çevirerek.)

Kalk, git otur oraya diyorum sana!

PARONI

(Silahtan duyduğu korkuyla yazı masasına giderek.)

Bitmedi mi daha canım?

LUCA

Otur ve kalemi eline al... Kalemi, çabuk.

PARONI

(Dediğini yaparak.)

Ne yazacağım peki?

LUCA

Söyleyeceklerimi. Şimdi alttan alıyorsun ama seni bilirim ben: Yarın, ben de Pulino gibi kendimi öldürünce, ibiğin kabarır hemen, önüne gelen yerde benim de bir aptal olduğumu söyler gezersin.

PARONI

Yok ama! Şu düşündüğüne bak hele! Çocukluk canım bunlar!

LUCA

Seni tanırım. Pulino'nun öcünü almak istiyorum ben, kendim için yapmıyorum. Yaz!

PARONI

(Küçük masanın üstüne bakarak.)

Ama nereye yazayım istiyorsun?

LUCA

Şuraya, şu önündeki kâğıt parçasına yaz yeter...

PARONI

Ne ama?

LUCA

İşte. İki sözcük. Bir bildiricik.

PARONI

Kime?

LUCA

Hiç kimseye. Sen yaz işte. Yalnızca bu koşulla bağışlarım yaşamı. Ya yazarsın ya da öldürürüm seni!

PARONI

Peki, yazıyorum. Söyle.

LUCA

(Yazdırır.)

"Aşağıda imzası bulunan ben Leopoldo Paroni, duyduğum acı ve pişmanlığın..."

PARONI

(Karşı gelerek.)

Hadi canım, niçin pişman oluyormuşum bakalım?

LUCA

(Gülümseyerek, şaka edercesine silahı şakağına doğrultur.)

Ya, pişmanlık duymak da istemiyorsun demek?

PARONI

(Silaha bakmak için başına oynatarak.)

Anlayalım bakalım, neden pişman olacağımı?

LUCA

(Yeniden yazdırmaya başlar.)

"Aşağıda imzası bulunan ben Leopoldo Paroni, arkadaşlarımla ve dostlarımla önünde, kendini öldürmeden önce, Roma'ya..."

PARONI

Ha, buymuş demek?

LUCA

Evet, bu: Yaz: "... Roma'ya gidip Mazzarini'yi öldürmediği için Pulino'ya aptal dediğimden dolayı büyük bir pişmanlık ve acı duyuyorum." İşin doğrusu bu işte.

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

Yol parasını verme kısmını da atlıyorum hatta. Yazdın mı?

PARONI

(Başegerek.)

Yazdım. Sonra?

LUCA

(Yeniden yazdırmaya başlayarak.)

"Luca Fazio kendini öldürmeden önce..."

PARONI

Gerçekten mi öldürmek istiyorsun kendini?

LUCA

O benim işim. Yaz: "... Kendini öldürmeden önce gelip beni buldu..." Tabancalı olarak diye de ekleyelim mi?

PARONI

(Dayanamayarak.)

Evet, evet, izin ver de o kadar olsun!

LUCA - Yaz, yaz, tabancayla. Nasıl olsa, izinsiz silah taşımaktan ceza veremezler bana. Evet, yazdın mı? Devam et: "... tabancalı olarak, gelip beni buldu ve Mazzarini'nin ya da bir başkasının kendisine, aynı biçimde aptal dememesi için beni bir köpek gibi öldürmesi gerektiğini söyledi."

(Paroni'nin yazmayı bitirmesini bekler, sonra sorar:)

"Bir köpek gibi" diye de yazdın mı? İyi! Satır başı. "Bunu yapabilirdi, ama yapmadı. Bunun nedeni, gösterdiğim alçaklık karşısında..."

(Paroni başını kaldırınca, derhal, buyururcasına.)

Hayır, yaz, yaz: "acıma", sonra ekle: "iğrenme". - İşte, tamam. - "İğrenmeyle karışık bir acıma duygusuna kapıldı."

PARONI

Bu artık...

LUCA

Gerçeğin ta kendisi... Silahlıyım da onun için, doğal olarak.

PARONI

Hayır, dostum: seni hoşnut etmeye çalışıyorum şimdi ben...

LUCA

İyi, iyi, hoşnut et bakalım. Yazdın mı?

PARONI

Yazdım, yazdım. Bu kadarı da yeter gibi geliyor bana.

LUCA

Hayır, bekle: Bitirelim! İki sözcük, yalnızca iki sözcük kaldı bitirmek için.

PARONI

Daha ne bitirmesi canım?

LUCA

Evet, şöyle yaz: "Luca Fazio'ya gerçek aptalın ben olduğumu söylemem yetti."

PARONI

(Kâğıdı iterek.)

Bağışla ama, bu kadarı da fazla artık!

LUCA

(Kesin, hece hece söyleyerek.)

"... gerçek aptalın ben olduğumu söylemem yetti." Sen, dostum, tependeki bu silaha bakacağına önündeki kâğıda baksan, özsaygını daha iyi korursun, bana kalırsa. Pulino'nun öcünü almak istediğimi söylemiştim sana. İmzala, şimdi.

PARONI

Al sana imza. Başka bir şey?

LUCA

Ver buraya.

PARONI

(Kâğıdı uzatarak.)

Al. İyi ama, bunu ne yapacaksın şimdi? Kendini gerçekten yok etmek istiyorsan...

LUCA

(Yanıt vermez; Paroni'nin yazdıklarını okuyup bitirir; sonra.)

İyi. Güzel. Ne mi yapacağım? Hiç! Üstümde bulurlar yarın.

(Dörde katlayıp cebine sokar.) Sen de şimdi, benim, senin az önce yaptığından birazcık daha zor bir iş yapmaya gittiğimi düşünerek avunabilirsin. Kapıyı aç.

(Paroni dediğini yapar.)

İyi geceler.

(Perde iner.)

.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM
(1923)

KİŞİLER

Ağzı Çiçekli Adam
Sessiz Müşteri

Ek: Sona doğru, belirtilen yerlerde, başında sarkık tüylü eski bir şapka olan, karalar giyinmiş bir kadın gölgesi, köşe başından iki kez görünecek.

Dipte bir caddenin ağaçları görünür, yaprakların arasından elektrik lambalarının ışıkları sızmaktadır. İki yanda, caddeyle birleşen bir sokağın son evleri. Soldaki evlerin altında yoksul bir sabahçı kahvesi; kahvenin önünde kaldırım üstüne atılmış iskemle ve masalar vardır. Sağdaki evlerin önünde yanan bir lamba. Geniş yolla köşe yapan soldaki son evin önünde de, yine yanan bir fener. Gece yarısını biraz geçmiş. Uzaktan, ara sıra, bir mandolinin titreyen sesi duyulur.

Perde açıldığında, Ağzı Çiçekli Adam masalardan birine oturmuş, yan masada bir kamışla nane şurubunu yudumlayan Sessiz Müşteri'yi uzun uzun, sessizce inceler.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

A, şunu demek istiyordum. Demek, sessiz bir adamsınız siz... Treni mi kaçırdınız?

SESSİZ MÜŞTERİ

Bir dakika yüzünden, biliyor musunuz! İstasyona giriyorum ve trenin kalktığını görüyorum.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Arkasından koşabilirdiniz!

SESSİZ MÜŞTERİ

Doğru! Gülünecek bir şey biliyorum. Elim o paketlerle, paketçiklerle dolu olmasaydı, Tanrım, yeterdi! Bir eşeğinkinden çoktu yüküm! Ama kadınlar - sipariş... sipariş... - bitmek tükenmek bilmez. Tam üç dakika uğraştım, inanın, arabadan indikten sonra, bütün o paketlerin ilmeklerini parmaklarıma geçirebilmek için; parmak başına iki paket.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Aman ne hoş! Ben olsaydım ne yapardım, biliyor musunuz? Arabada bıraktırdım onları.

SESSİZ MÜŞTERİ

Ya karım? Ya kızlarım? Ya bütün o arkadaşları, ahbabları?

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Bas bas bağırdılar! Çok eğlenirdim doğrusu!

SESSİZ MÜŞTERİ

Tabii siz kadınların yazlıkta ne biçim şeyler olduklarını bilmiyorsunuz.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Nasıl bilmem! Hem de çok iyi bilirim, onun için...

(Sessizlik.)

Hiçbir şeye gereksinimleri olmayacağını söyler hepsi.

SESSİZ MÜŞTERİ - Hepsi bu mu? Hatta para biriktirmek için gittiklerini bile ileri sürebilirler. Sonra, bu yakınlarda bir köye varır varmaz, bu berbat, yoksul, pis köyde en göze batıcı biçimde süslenme tuhaflığına kapılırlar! E, kadınlar, sevgili bayım! Ama zaten onların işi de bu... - "Kente kadar bir uzanabilseydin, sevgilim! Şuna çok gereksinmem vardı... şuna da... ve bir de sana sıkıntı olmazsa... Şu "sıkıntı olmazsa" sevgili bayım... Sonra, orada olduğuna göre, yolunun da üstünde..." - Fakat üç saatte bu kadar işi yapmamı nasıl istersin, sevgilim! " Öff... Neler diyorsun yine! Bir arabaya bindin mi..." İşin kötüsü, yalnızca üç saat kalacağımdan evin anahtarlarını da almamıştım.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Ooo, bu güzel işte! Ya sonra?

SESSİZ MÜŞTERİ

O bir yığın paketi istasyonda, emanete bıraktım ve gidip bir lokantada akşam yemeği yedim; sonra da can sıkıntısından tiyatroya gittim. Sıcaktan

bayılacaktım. Çıkışta, ne yapayım diye düşündüm. Saat on iki olmuş bile, ilk trense saat dörtte. Üç saatlik uyku için para vermeye değmez dedim ve buraya geldim. Bu kahve sabaha kadar kapanmıyor, değil mi?

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

Kapanmaz, hayır bayım.

(Sessizlik.)

Demek bütün paketleri istasyonda emanete bıraktınız?

SESSİZ MÜŞTERİ

Niye soruyorsunuz? Orada güvende değiller mi yoksa? Hepsi sıkı sıkı bağlıydı...

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

Yo, yo, bunu demek istemedim!

(Sessizlik.)

Ee, iyi bağlanmış, düşünebiliyorum: Genç satıcıların o kendilerine özgü, satılan malı sarma sanatları...

(Sessizlik.)

Ne eller! Geniş, çift kat, kırmızı, yumuşacık bir kâğıt... Yalnızca görmesi bile bir zevk... Serin okşayışını duyumsamak için yüzünü süreceği gelir insanın, öylesine düz... Kâğıdı tezgahın üstüne yayar ve güzelce katlanmış, hafif kumaş kibar bir kesinlikle kâğıdın ortasına yerleştirirler. Ellerinin sırtıyla, kâğıdın bir ucunu alttan kaldırır, sonra öteki ucunu üstüne getirirler; ve bir de ağız bırakırlar burada, kıvrak bir incelikle; sonra kâğıdı diğer iki yandan, üçgen biçiminde katlar, iki ucunu alta kıvrır ve sicim kutusuna uzanırlar; bağlamaya yetecek kadar çekip alır ve öylesine çabuk bağlarlar ki onların bu ustalığına hayran olacak zamanı bile bulamadan, paketi, parmağınıza geçireceğiniz ilgiği de hazır olarak, size sunduklarını görürsünüz.

SESSİZ MÜŞTERİ

Ee, tezgahlar gençleri epey incelediğiniz belli.

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

Ben mi? Günlerimi böyle geçiririm, sevgili bayım. Bir dükkânın vitrini önünde bir saat kıtıldamadan durup içeriyi seyredebilirim. Kendimi unutuyorum. Şeymişim gibi geliyor bana... o kumaş... Gerçekten ordaki o ipekli kumaş, o püskül, o kırmızı yahut mavimsi mavimsi kurdele olmak isterdim... Hani tezgahlar metreyle ölçtükten sonra, - nasıl yaparlar, gördünüz mü hiç? - kâğıda sarmadan önce sol ellerinin başparmağıyla serçeparmağına toplayıverirler ya.

(Sessizlik.)

Koltuklarındaki, ellerindeki ya da ilimiklerinden parmaklarına taktıkları paketle dükkândan çıkan erkek ya da kadın müşterilere bakıyor, görünmez oluncaya kadar izliyorum onları, gözlerimle... düşler kurarak. Uuu, neler kuruyorum, bir bilerseniz! Nerdeeee?

(Sessizlik. Sonra, boğuk bir sesle, kendi kendine konuşur gibi.)

Ama bana yarıyor, bana yarıyor bu.

SESSİZ MÜŞTERİ

Size yarıyor mu? Bağışlayın ama, ne?

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

Yaşama böyle - düş kurarak yani - bağlanmak. Demir parmaklıklara sarılan bir sarmaşık gibi.

(Sessizlik.)

Ah, bir an bile bırakmamak düş kurmayı: Başkalarının yaşamlarına girmek hep böyle, durmadan... Tanıdıklarımın değil ama. Yo, yo. Yapamazdım bunu. Sıkılıyorrum, bulantı veriyor bana. Yabancıların yaşamlarıysa düşlemimin özgürce çalışabileceği bir alan. Gelişigüzel değil ama, en küçük belirtiyi değerlendirerek. Bilmeniz ne çok çalışır düşlemim, nasıl çalışır! nerelere kadar girerim! Falanın ya da filanın evinin görür, girip içinde yaşamaya başlarım, o kokuyu duyuncaya kadar... Her evde bulunan o her evin kendine özgü kokusunu, biliyor musunuz? - Kendi evimizdekinin farkına varmayız, yaşamımızın kokusudur o çünkü, anlatabiliyor muyum? Eh, görüyorum ki evet diyorsunuz.

SESSİZ MÜŞTERİ

Evet, çünkü... Düş kurmaktan büyük bir keyif alıyor olmalısınız.

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

(Kuşkuyla, biraz düşündükten sonra.)

Keyif mi? Ben mi?

SESSİZ MÜŞTERİ

Öyle... Sanıyorum ki...

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

Söyleyin bana, hiç iyi bir doktora gittiniz mi siz?

SESSİZ MÜŞTERİ

Ben mi? Hayır. Niçin? Hasta değilim ki.

AGZI ÇİÇEKLİ ADAM

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

Telaşlanmayın. Böyle bir doktorun bekleme odasını gördünüz mü diye soracaktım. Hani şu hastaların muayene sıralarını bekledikleri.

SESSİZ MÜŞTERİ

A, tabii. Kızlarımdan birini götürmüştüm. Sinirleri bozuktu.

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

İyi. Onu bilmek istemiyorum. O odalar...

(Sessizlik.)

Dikkat ettiniz mi? Koyu renk, eski biçim bir kanepeler... Birbirine benzemeyen, kimileri minderli iskemleler... O zavallı koltuklar... Gelişigüzel satın alınmış, elden düşme, müşteriler için oraya konuvermiş eşyalardır bunlar; hiçbir evin değildir. Doktor beyin kenosu için, eşinin arkadaşları için başka bir salonu vardır... Zengin ve güzel. Bu derme çatma, orta halli mobilyayla idare edilen bekleme odasında, evden getirilecek birkaç iskemle ya da koltuk kimbilir nasıl sırtırdı! Kızınızla birlikte gittiğiniz zaman, sıranızı beklerken oturduğunuz iskemleye ya da koltuğa dikkat ettiniz mi?

SESSİZ MÜŞTERİ

Ben mi? Hayır. Gerçekten...

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Ya, sahi, hasta değildiniz...

(Sessizlik.)

Hastalar da dikkat etmezler. Hastalıklarıyla uğraşmaktan...

(Sessizlik.)

Bazıları da, oturdukları koltuğun kol dayanağında anlamsız biçimler çizen parmaklarına dalıp giderler. Düşünür ve hiçbir şey görmezler.

(Sessizlik.)

Doktorun yanından çıkınca, bekleme odasından geçerken, az önce, henüz bilmediğiniz hastalığınızı öğrenmek için beklerken oturduğunuz iskemleyi, üstünde yine kendi bilinmeyen derdine dalmış bir hastayla, ya da boş, böyle bir hastayı beklerken görmek ne etkileyicidir, değil mi?

(Sessizlik.)

Ne diyorduk? Haa, tamam... Düş kurmanın keyfi. - Kimbilir niçin, hastaların sıralarını beklediği doktor bekleme odalarındaki bir iskemleyi düşündüm hemen!

SESSİZ MÜŞTERİ

Öyle... Gerçekten...

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Bir ilişki görmüyor musunuz? Ben de.

(Sessizlik.)

Fakat, birbirinden çok uzak bazı çağrışımlar her birimiz için öylesine özellikler taşır ve öylesine özel deneyim ve nedenler sonucu doğmuşlardır ki konuşurken onları kullanmaktan sakınmasaydık birbirimizi anlayamazdık. Bu benzetmelerden daha saçma bir şey olamaz! (Sessizlik.)

Ama ilişki şu olabilir belki, bakın: - İskemleler de, üstlerinde oturup doktorun yanına girmeyi bekleyen hastanın kim olduğunu, derdinin ne olduğunu, nereye gideceğini, burdan çıktıktan sonra ne yapacağını düşlemekten keyif alabilirlerdi. - Ne keyfi, canım! Ben de öyle: Keyif filan aldığım yok! Bir sürü hasta geliyor, onlarsa hep orada, oturulmak için dururlar, zavallı iskemleler! Eh, benimki de buna benzer bir uğraş işte. Kâh şu uğraştırır beni, kâh bu. Şimdi de siz uğraştırıyorsunuz işte ve kaçırdığınız trenden, yazlıkta sizi bekleyen ailenizden, sizde var olduğunu düşünebileceğim dertlerden keyif filan almadığım da kesin.

SESSİZ MÜŞTERİ

Ah, ne çok, bilseniz!

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

Tanrıya şükredin, yalnızca böyle dertlerse.

(Sessizlik.)

Beterin beteri vardır, sevgili bayım.

(Sessizlik.)

Düş kurarak başkalarının yaşamına bağlanmak zorundayım diyorum size, keyif filan almadan, en ufak ilgi duymadan... tersine... dertlerini sezmek, yaşamın, sona ermesinin kimse için gerçekten önemli olmayacak kadar boş ve aptalca olduğu yargısına varmak için. (Hüzünlü bir öfkeyle.)

İyice göstermeliyiz bunu, kendimize, biliyor musunuz? Sürekli deney ve örneklerle, amansızca. Çünkü sevgili bayım, nelerden yapıldığını bilmiyorum ama, var, var, şurada boğazımızda duyuyoruz bir yumruk gibi, hiçbir zaman hoşnut edilemeyen, edilemeyen yaşamı, çünkü yaşadığımız biçimiyle, kendine karşı öyle susuzdur ki, tadılmaya bırakmaz. İçimizde canlı kalan geçmiştedir tat. Orada bizi bağlayan anılardır yaşamın keyfi. Ama neye bağlayan? Şu aptallığa... şu cansıkıntılılarına... şu budalaca kuruntulara... tatsız işlere... mi? Evet, evet.

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

İşte bugünkü davranışlarımız, şu bir aptallık, şu bir cansıkıntısı değil mi? Şimdi bizim için bir talihsizlik, gerçek bir talihsizlik olan şey dört beş yıl, on yıl sonra kimbilir nasıl bir tat kazanacak... ne tadına doyulmaz bir anı olacak şu gözyaşları... Ya yaşam, Tanrım, ya yaşam? Yalnızca, bir gün yitireceğimizi düşünmek bile... günlerimizin sayılı olduğunu bilince özellikle...

(Tam bu sırada, sağ köşeden, gizlice dinleyen, karalar giyinmiş bir kadının başı görünür.)

İşte gördünüz mü? Orada, o köşede... o kadın gölgesini gördünüz mü? - Ah, saklandı.

SESSİZ MÜŞTERİ
Nasıl? Kim? Kimdi?

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM
Görmediniz mi? Saklandı.

SESSİZ MÜŞTERİ
Bir kadın mı?

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM
Evet, karım.

SESSİZ MÜŞTERİ
Karınız mı?

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM
(Bir sessizlikten sonra.)
Beni gözlüyor, uzaktan. Git tekmele diyor şeytan. Boşuna ama. Tekmelendikçe sırnaşan kancık köpeklerden farkı yok.
(Sessizlik.)
Bu kadın benim için neler çekmiştir, düşleyemezsiniz. Yemeden içmeden kesildi. Hep peşimde böyle, gece gündüz, uzaktan uzağa izliyor beni. Başörtüsünün, giysilerinin bir tozunu bile silkelemiyor artık. - Kadına benzer yeri kalmadı, paçavra döndü. Daha otuz dört yaşında, şakaklarına ak düştü.
(Sessizlik.)
Çok sinirleniyorum, inanın. Üstüne atılıp haykırıyorum bazan, sarsalıyorum: "Budala!" diye haykırıyorum. Sesini bile çıkarmıyor. Öyle bakıyor yüzüme, öyle ki içimden gözlerini oymak geliyor. Ne yapsam boş. Peşime takılmak için uzaklaşmamı bekliyor yine.
(Bu anda, yine kadının başı görünür.)
İşte, bakın... Başını uzattı yine, köşeden.

SESSİZ MÜŞTERİ
Zavallı bayan!

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM
Ne zavallı bayanı! Benim sessiz, sakın evde oturmamı, bütün o sevgi gösterili üstüme düşmelerine boyun eğmemi istiyor, anlıyor musunuz? Odaların düzeninden, mobilyaların pırıl pırıl temizliğinden, evimin o bir zamanlarki, yalnızca yemek odasındaki saatin tiktaklarıyla bölünen sessizliğinden tat almamı istiyor. bunu istiyor. Ne saçmalık! Bu isteğinin saçmalığını anlamanız için, soruyorum şimdi... Yok hayır, ne saçmalığı! Öldürücü vahşiliğini. Sorarım size, Avezzano, Messina halkları, az sonra deprem olacağını bile bile evlerinde oturabilir, sakın, kent kurallarına uyarak sokakları, alanları doldurup ayışığını seyredebilirler miydi? Taştan, tahtadan yapılmış evler bile kaçardı, Tanrım! Avezzanoluları, Messinalıları düşünün... Yatmak için sessizce soyunduklarını, giysilerini katladıklarını, ayakkabılarını kapının dışına bıraktıklarını ve yatağın içine kayıp yeni yıkanmış yumuşacık çarşafların tadını çıkardıklarını... düşünün! Birkaç saat sonra öleceklerini bile bile... Olabilir mi bu?

SESSİZ MÜŞTERİ
Ama belki eşiniz...

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM
Bırakın da bitireyim. Ölüm , bayım, ölüm birden üstümüze konduğunu fark ettiğimiz şu garip, iğrenç sineklerden biri gibi olsaydı... Biri yoluna gidiyor, yoldan geçen bir başkası onu durduruyor ve sakınarak, iki parmağını uzatıp "Bağışlayın, izninizle sayın bayım, üstünüze ölüm konmuş" diyor ve o iki parmağıyla yakalayıp atıyor... Ne güzel olurdu! Ama o iğrenç sineklere benzemez ki ölüm. Sokaktan geçenlerin kimbilir kaçının üstündedir de görmezler, yarın, ertesi gün yapacaklarını düşünürler sakın, içleri rahat. Şimdi ben... (Kalkar.)
...sayın bayım, işte, buraya gelir misiniz biraz?
(Onu da kaldırır, lambanın altına giderler.)
...buraya, lambanın altına... Gelin... Bir şey göstereceğim size... Bakın, şuraya, bığının altına... çiçeğe benzeyen bir kabarıklık var, gördünüz mü? Adını biliyor musunuz? Ah, çok tatlı bir adı var... Karameladan daha tatlı: - Epitelyoma diyorlar, söyleyin bir, daha iyi duyacaksınız tadını: Epitelyoma...

LUIGI_PIRANDELLO-ÜÇ_KISA_OYUN

Ölüm, anlıyor musunuz? Ölüm geçti. Ağzımın kıyısına yapıştırdı bu çiçeği. Al bunu, sekiz on ay sonra yine geleceğim, dedi.

(Sessizlik.)

Siz söyleyin şimdi, o zavallının istediği gibi sakın, evde oturabilir miyim ben?

(Sessizlik.)

"Seni öpmemi mi istiyorsun?" diye haykırıyorum ona. "Evet" diyor, "öp beni!" - Ne yaptı biliyor musunuz, geçen hafta? Bir toplu iğneyle dudaklarını kanattı, sonra başımı yakalayıp öpmek istedi beni... ağzımdan... benimle birlikte ölmek istediğini söylüyor.

(Sessizlik.)

Deli.

(Sonra, öfkeyle.)

Durmuyorum evde. Dükkân vitrinlerinden genç tezgahtarları seyredip hayran olmam gerek benim. Çünkü, anlıyorsunuz, bir an boş kalırsam... anlıyorsunuz değil mi? Hiç tanımadığım birini öldürebilirim... Sizin gibi talihsizlik sonucu treni kaçırmış birini vurabilirim, tabancamı çıkarıp...

(Güler.)

Yok, yok, korkmayın, sevgili bayım, şaka ediyorum!

(Sessizlik.)

Gidiyorum.

(Sessizlik.)

Kendimi öldürürüm, öldürsem...

(Sessizlik.)

Kayısı mevsimi de geldi... Nasıl yersiniz siz kayısıyı? Soymadan, değil mi? İkiye ayrılıverirler zaten, iki parmağınızla şöyle bir sıkınca, hafifçe... bir çift nemli dudak gibi... Ah, ne hoş!

(Güler. Sessizlik.)

Yazlıktaki eşinize, kızlarınıza saygılar.

(Sessizlik.)

Gölgeli yeşil bir çayırda, mavili beyazlı giysileriyle düşlüyorum onları.

(Sessizlik.)

Bir iyilik yapın bana, olur mu? Yarın sabah oraya varınca. Köy istasyondan epey çeker sanırım. - Yürüyebilirsiniz şafakta, köye kadar. - Yolda raslayacağınız ilk çayırda bir demet ot koparıp sayın. Kaç ot varsa demette, o kadar günüm kalmış demektir.

(Sessizlik.)

Kalınca bir demet olsun ama, ne olur...

(Güler. Sonra.)

İyi geceler, dostum.

(Uzaktan uzağa duyulan mandolinin ezgisini mırıldanarak sağdaki köşeye yürür, ama sonra karısının orada beklediğini düşünerek dönüp öbür köşeye yönelir. Sessiz Müşteri ise, öyle kalakalmış, gözleriyle izler onu, köşeyi dönünceye dek.)

C

Aydınlanma Kitaplığı

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Çıkacak Kitaplar:

- c Marie Grubbe I (Jacobsen)
- c Marie Grubbe II (Jacobsen)
- c Taras Bulba (Gogol)
- c Danabaş Köyünün Öyküsü (Celil Memmedguluzade)
- c Bu Hesapta Yoktu (Ostrovski)
- c Hastalık Hastası (Molière)
- c Konuşmalar (Konfüçyüs)
- c Bozkırda (Maksim Gorki)
- c Penguenler Adası I (Anatole France)
- c Penguenler Adası II (Anatole France)
- c Gülme (Bergson)

